

Communicatieonderzoek Hoogheemraadschap van Rijnland

Landbouw en Waterkwaliteit

Auteurs:

Tom Bosman
Thomas van Ameijde
Cindy Welters
Emiel Hilgersom
Erik Meenderman

Opleiding:

Landscape & Environment Management
bestaande uit Natuur, Landschap en Recreatie,
en Ruimte, Milieu en Water

Onderwijsthema:

Green Juniors (blok 1, 2), jaar 4

Datum:

16 Januari 2013

Plaats:

Delft

Hoogheemraadschap van
Rijnland

inholland
hogeschool

Communicatieonderzoek Hoogheemraadschap van Rijnland

Landbouw en waterkwaliteit

Auteurs: Tom Bosman (475794)
Thomas van Ameijde (473962)
Cindy Welters (473857)
Emiel Hilgersom (475256)
Erik Meenderman (478344)

Opleiding: Landscape & Environment Management,
afstudeerrichting Natuur, Landschap en Recreatie en
Ruimte, Milieu en Water

Onderwijsthema: Green Juniors, blok 1 en 2. Jaar 4.

Datum: 16 Januari 2013

Plaats: Delft

Instituut: Hoogheemraadschap van Rijnland
Postbus 156   Archimedesweg 1
2300 AD Leiden   2333 CM Leiden

Contactpersonen: Aafke Krol
Marga van Dijk- van Beelen

School: Hogeschool Inholland Delft
Postbus 3190   Rotterdamseweg 141
2601 DD Delft   2628 AL Delft

Docent: Hendrik Faber

Bron titelpagina: <http://www.rijnland.net/loket>

Hoogheemraadschap van
Rijnland

inholland
hogeschool

Voorwoord

Voor u ligt het eindrapport van de Groep Juniors, voor we ingaan op de inhoud willen we vermelden dat wij zeer veel hebben geleerd van dit project, vooral op het gebied van communicatie, plannen en het duidelijk vermelden en noteren van afspraken. De communicatie tussen ons en het Hoogheemraadschap van Rijnland verliep in het begin niet altijd even soepel, maar gaandeweg het project ging dat steeds beter en zijn we tot dit eindresultaat gekomen.

Wij willen een aantal mensen bedanken die dit eindresultaat mede mogelijk hebben gemaakt. Het eerste woord van dank gaat uit naar Aafke Krol en Marga van Dijk-van Beelen van het Hoogheemraadschap van Rijnland voor de tijd en moeite die zij in ons en dit project hebben gestoken. Ook willen wij Ben Kooy (afdeling handhaving) en Karin Hinkenkemper (afdeling communicatie) bedanken voor de inzet en interviews die we hebben kunnen afnemen.

Verder bedanken wij alle docenten die tijd hebben vrijgemaakt om ons te helpen in de zogenaamde expertmeetings voor het Green Juniors onderwijsthema.

Tot slot bedanken wij onze docentbegeleider Hendrik Faber die altijd in ons en een goed eindresultaat is blijven geloven, ook toen het even wat minder leek te gaan. De woorden van Hendrik: 1. blijf kalm en 2. kijk naar de toekomst, bleken meer dan eens van toepassing. Bedankt voor de fijne begeleiding en het vertrouwen.

De studenten,

Tom, Thomas, Cindy, Emiel en Erik.

Samenvatting

Bij het Hoogheemraadschap van Rijnland is onbekend of de agrariërs voldoende bekend zijn met de regelgeving zoals gegeven vanuit het hoogheemraadschap. Rijnland wil hier inzicht in krijgen om te kijken of het communicatiesysteem toereikend genoeg is en zo mogelijk dit systeem te verbeteren.

In opdracht van het Hoogheemraadschap van Rijnland (HRR) is onderzoek gedaan naar de communicatie tussen het hoogheemraadschap en agrariërs in het gebied van het HRR. Dit onderzoek is uitgevoerd door vijf vierde jaar studenten van de Hogeschool Inholland te Delft, opleiding Landscape en Environment Management (LEM).

Om te komen tot een goed resultaat zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Hoe efficiënt is de communicatie van het hoogheemraadschap Rijnland naar de agrariërs toe?

Hierbij komen de volgende deelvragen aan bod:

- Aan welke wet- en regelgeving moeten de boeren zich houden?
- Op welke manieren communiceert Rijnland deze wet- en regelgeving op dit moment?
- Hoe komen agrariërs aan hun kennis over wet- en regelgeving?
- Zijn de agrariërs tevreden met de huidige communicatie vanuit Rijnland?

Allereerst is desktopresearch gedaan naar de wet- en regelgeving omtrent meststoffen en gewasbeschermers. Belangrijk hierbij is het Activiteitenbesluit. Op 1 januari 2013 is hierin een apart deel opgenomen voor landbouw. Het Activiteitenbesluit zorgt voor minder vergunningen en meer algemene regels. Deze zijn voor de gebruiker overzichtelijker.

Vervolgens zijn interviews met agrariërs en experts afgenomen. Ook zijn er enquêtes verstuurd naar verscheidende agrariërs in het werkgebied van Rijnland. Op deze enquête is een respons van 17.3% gehaald.

De resultaten uit deze enquête zijn verwerkt met behulp van het statistische verwerkingsprogramma SPSS. Allereerst is een onderscheid gemaakt in verschillende agrarische sectoren. Hieruit blijkt dat de respons het grootst was vanuit de sectoren boomteelt en glastuinbouw, respectievelijk 30% en 28,3%. Verder is een onderscheid gemaakt van agrariërs die denken van zichzelf goed op de hoogte te zijn van de wet- en regelgeving of niet. Bij deze vraag is meegenomen of deze agrariërs lid zijn van een belangenorganisatie of niet. Hieruit blijkt dat meer dan 60% van de agrariërs lid is van een belangenorganisatie en denkt goed op de hoogte te zijn van de wet- en regelgeving.

Aan de hand van deze resultaten zijn de volgende conclusies getrokken.

- De meeste agrariërs zeggen goed op de hoogte te zijn van de wet- en regelgeving die op hun van toepassing is.
- Deskundigen geven aan dat agrariërs denken op de hoogte te zijn maar deze informatie blijkt vaak incorrect.
- De gebruikte communicatiemiddelen kunnen beter worden benut
- Veranderingen in wet- en regelgeving worden niet goed gecommuniceerd.

Uit dit onderzoek blijkt dat de meeste agrariërs voldoende van de wet- en regelgeving af weten, alleen dat deze informatie vaak gedateerd is door veranderingen in wet- en regelgeving. De invloed van deze veranderingen zouden beter gecommuniceerd kunnen worden door Rijnland. De gebruikte communicatiemiddelen zijn niet altijd even duidelijk. Ook worden veranderingen in de omgeving niet

altijd even duidelijk aangegeven. Zo wordt niet voor iedere agrariër kenbaar gemaakt wat deze veranderingen voor invloed hebben op zijn erf. Agrariërs vinden dit heel belangrijk, zij zitten niet te wachten op informatie die niet op hun van toepassing is. Op dit vlak kan Rijnland nog progressie boeken. Dit zou Rijnland kunnen doen middels een sectorgerichte aanpak. Een apart document/informatiebron waarin agrariërs per sector betreffende informatie kunnen vinden. Bijna de helft van de agrariërs wenst deze informatie per e-mail te verkrijgen.

Vooral de informatie per sector aanleveren is belangrijk. Agrariërs hebben geen behoefte aan informatie die niet op hun bedrijf van toepassing is. Het communicatiemiddel dat ingezet wordt is dan van ondergeschikt belang.

Een volgend punt van aandacht is de interne communicatie van Rijnland. Meerdere agrariërs gaven aan dat telkens wanneer zij telefonisch contact met HRR hadden, het erg lang duurde alvorens zij iemand aan de lijn kregen die hun vraag naar tevredenheid kon beantwoorden. Verscheidende keren werden de agrariërs doorverbonden met een verkeerde persoon. Dit zorgt voor onvrede en een negatief beeld van Rijnland.

Dit onderzoek is gebaseerd op een klein percentage van de agrariërs in het werkgebied van Rijnland. Totaal zijn er 3400 agrarische bedrijven aanwezig. Hiervan is slechts iets meer dan 10% benaderd en slechts 2% heeft de enquête geretourneerd.

Dit betekent dat nader onderzoek nodig is om een volledig beeld te krijgen van de communicatie vanuit Rijnland. De verwachting is dat deze resultaten niet veel zullen verschillen van de resultaten uit dit onderzoek.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting.....	3
1. Inleiding	7
2. Materiaal en methode.....	9
2.1 Opzet	9
2.2 Methoden.....	9
2.2.2. Interviews en enquêtes	9
3. Wet en regelgeving	11
3.1 Belangrijkste algemene wetgeving.....	11
3.1.1 Ontstaan regelgeving	11
3.1.2 Vervallen regelgeving	11
3.1.3 Lozingbesluiten.....	11
3.1.4 Activiteitenbesluit	12
3.1.5 Waterwet.....	12
3.1.6 Flora en faunawet op gebied van bagger	13
3.1.7 De keur en legger	13
4. Huidige communicatie.....	14
4.2 Overige Communicatie	17
4.2.1. Bijeenkomsten.....	17
4.2.2 Gedrukte middelen.....	17
4.2.3. Digitale middelen	18
4.2.4 Mondelinge communicatie	18
5. Resultaten.....	19
5.1 Externe deskundigen	23
5.2. Hoogheemraadschap Delfland	24
6. Analyse	27
7. Conclusie	28
8. Discussie	29
9. Aanbevelingen	30
Referenties	33
Bijlagen	34
Bijlage 1	35
Bijlage 2	37

Bijlage 3	43
Bijlage 4	44
Stefanie Kool.....	44
Wilma Windhorst	45
Wilco Dorresteijn.....	46
Linda Brouwer	47
Peter van Arkel	48
Inka Vogelaar	49

1. Inleiding

De opdracht tot dit onderzoek is opgesteld door de externe opdrachtgever Hoogheemraadschap van Rijnland en de Groene Hart Academie. De opdracht is grotendeels uitgevoerd op Hogeschool Inholland Delft en valt onder het onderwijsthema: Green Juniors van het 4e leerjaar. Hoewel veel van de benodigde informatie en interviews is verkregen bij het Hoogheemraadschap van Rijnland, externe deskundigen zoals teeltadviseurs en het Hoogheemraadschap van Delfland en in het veld bij verschillende agrariërs.

Het Hoogheemraadschap van Rijnland heeft onder andere de taak de waterkwaliteit te waarborgen. Echter kan de waterkwaliteit in het geding komen door vervuiling, bijvoorbeeld aangebracht (bewust of onbewust) door agrariërs. Dit rapport geeft de huidige communicatie van het Hoogheemraadschap van Rijnland naar agrariërs weer en geeft aan hoe deze communicatie verbeterd kan worden. Ook wordt er stilgestaan bij de huidige kennis op het gebied van wet- en regelgeving van de agrariërs.

Achterliggende gedachte hierbij is dat wanneer een agrariër beter op de hoogte is van de wet- en regelgeving op het gebied van waterkwaliteit er minder vervuiling wat water zal plaatsvinden. Hier hebben zowel het Hoogheemraadschap als de agrariërs baat bij. Het Hoogheemraadschap omdat de waterkwaliteit over het algemeen verbetert en er eventueel minder handhaving nodig is en de agrariërs omdat de regels duidelijker zijn waardoor de agrariër weet waar hij aan toe is en geen onverwachte boetes kan ontvangen.

De probleemstelling van Rijnland is als volgt samen te vatten:

Bij het Hoogheemraadschap van Rijnland is onbekend of de agrariërs voldoende bekend zijn met de regelgeving zoals gegeven vanuit het hoogheemraadschap. Rijnland wil hier inzicht in krijgen om te kijken of het communicatiesysteem toereikend genoeg is en zo mogelijk dit systeem te verbeteren.

Door middel van literatuuronderzoek, interviews met zowel interne deskundige van het Hoogheemraadschap als externe deskundige en agrariërs, als ook door middel van enquêteren is de volgende hoofdvraag beantwoord:

-Hoe efficiënt is de communicatie van het hoogheemraadschap Rijnland naar de agrariërs toe?

Hierbij komen de volgende deelvragen aan bod:

- Aan welke wet- en regelgeving moeten de agrariërs zich houden?
- Op welke manieren communiceert Rijnland deze wet- en regelgeving op dit moment?
- Hoe komen agrariërs aan hun kennis over wet- en regelgeving?
- Zijn de agrariërs tevreden met de huidige communicatie vanuit Rijnland?
- Hoe kan Rijnland de communicatie naar de agrariërs toe verbeteren?

Er is onderzoek gedaan naar agrariërs in de volgende sectoren binnen het Hoogheemraadschap van Rijnland: Glastuinbouw, Veehouderij, Akkerbouw, Bollenteelt en Boomkwekerij.

Het doel van dit rapport is het adviseren van Rijnland; aangeven hoe de agrariërs zich op dit moment voelen over de communicatie vanuit Rijnland en hoe de communicatie verbeterd kan worden zodat de wet- en regelgeving van toepassing duidelijker wordt en er eventuele vervuilingen worden voorkomen.

Opbouw rapport

Dit rapport zal eerst kort en bondig de belangrijkste regelgeving beschrijven die van toepassing kan zijn op de verschillende agrarische sectoren binnen het Hoogheemraadschap van Rijnland.

Vervolgens zal er worden ingegaan op de huidige vormen van communicatie die Rijnland toepast.

Daarna worden de verworven gegevens geanalyseerd. Deze gegevens zijn verkregen uit vele interviews met (interne en externe) deskundige alsook agrariërs en door middel van enquêtes. De gegevens verworven uit de enquêtes zijn geanalyseerd door middel van het statistische programma SPSS.

Aan de hand van de analyse is een conclusie tot stand gekomen met daarin een aanbeveling naar het Hoogheemraadschap Rijnland over de communicatievormen naar agrariërs toe en hoe dit te verbeteren.

2. Materiaal en methode

Om er achter te komen hoe bekend de agrariërs (in Rijnland) zijn met de op hun van toepassing wet- en regelgeving wordt er een onderzoek gedaan. Om het onderzoek te verrichten is gebruik gemaakt van een onderzoeksoptzet met de daarbij horende onderzoeksmethoden. Deze worden omschreven in dit hoofdstuk.

2.1 Opzet

Allereerst is er een casestudy gehouden naar de wet- en regelgeving omtrent meststoffen en gewasbeschermers. Vervolgens zijn er interviews en enquêtes afgenomen. Aan het einde van het proces worden de onderzoeksresultaten verwerkt.

2.2 Methoden

Om het onderzoek succesvol tot stand te laten komen wordt gebruik gemaakt van de volgende onderzoeksmethoden.

2.2.1. Casestudy

Er wordt een casestudy gedaan naar de wet- en regelgeving (m.b.t. meststoffen en gewasbeschermers) waar de agrariërs zich aan moeten houden.

2.2.2. Interviews en enquêtes

Om het onderzoek tot stand te laten komen worden er interviews en enquêtes afgenomen. De interviews worden afgenomen van agrariërs, interne- en externe deskundigen. Deze interviews vinden face to face plaats, alleen een aantal interviews met externe deskundigen vinden plaats via de mail.

Interne deskundigen zijn;

- Aafke Krol, adviseur waterkwaliteit en landbouwemissies Hoogheemraadschap van Rijnland;
- Ben Kooy, handhaver Hoogheemraadschap van Rijnland;
- Karin Hinkenkemper, communicatie adviseur Hoogheemraadschap van Rijnland;
- Marga van Dijk- van Beelen, projectassistente afdeling Beleid;
- Hendrik Faber, docent Hogeschool Inholland Delft;
- Kees Vermeulen, docent Hogeschool Inholland Delft;
- Ton Bezemer, docent Hogeschool Inholland Delft.

Tot de externe deskundigen behoren;

- Inka Vogelaar (Communicatie adviseur Hoogheemraadschap van Delfland);
- Stefanie de Kool, communicatiedeskundige en projectleider PPO Lisse);
- Wilma Windhorst, teeltadviseur Agropoli);
- Wilco Dorresteyn, teeltadviseur DLV Plant;
- Linda Brouwer, adviseur PPP-Agro Advies;
- Peter van Arkel, secretaris LTO Noord).

Alle bovenstaande personen zijn benaderd of geïnterviewd.

Enquêtes worden enkel afgenomen van de agrariërs. De interviews en enquêtes van de agrariërs worden afgenomen aan de hand van de opzet, te zien in Tabel 2.1.

Tabel 2.1 Opzet interviews en enquêtes.

Agrarische sector	Totaal aantal bedrijven	Mate van prioriteit	Aantal enquêtes	Aantal interviews
Glastuinbouw	800	1	50	2
Veehouderij	1000		30	2
Akkerbouw	200		10	2
Bollenteelt	500	3	30	2
Boomkwekerij	900	2	60	2

De prioriteiten zijn bepaald in samenspraak met het Hoogheemraadschap van Rijnland en is gebaseerd op potentiële vervuiling.

2.3 Verwerking

De verwerking van de onderzoeksresultaten van de enquêtes gebeurt aan de hand van het computerprogramma SPSS. De belangrijkste resultaten uit de interviews zullen worden beschreven. Uiteindelijk wordt er met behulp van SPSS een duidelijk overzicht weergegeven van de eindresultaten.

De resultaten verkregen uit de interviews (met agrariërs, interne en externe deskundigen) worden gedocumenteerd in het onderzoeksverslag. Dit geldt ook voor de casestudy.

3. Wet en regelgeving

Er zijn verschillende wetten en regels van belang voor de agrariërs. De agrariërs moeten hieraan voldoen en het Hoogheemraadschap Rijnland moet hierop handhaven. Daarbij is er een verschil aanwezig tussen de verschillende sectoren. De ene sector komt meer in aanraking met bepaalde wetten en regels dan de andere sector.

3.1 Belangrijkste algemene wetgeving

De belangrijkste wet- en regelgeving zal nu worden uitgewerkt. Dit zijn de wetten die milieutechnisch het meeste schade voorkomen (als ze worden gehandhaafd en nageleefd) en waarmee agrariërs het meeste in aanraking komen.

3.1.1 Ontstaan regelgeving

De vervuiling door de industrie en huishoudens is sinds de jaren zeventig sterk verminderd doordat de overheid regels ging stellen aan de lozingen. Sinds de jaren negentig bestaat er ook regelgeving voor de landbouw. Er zijn zogenaamde lozingenbesluiten ingevoerd voor de glastuinbouw (Besluit glastuinbouw) en voor de 'open' teelten (akkerbouw, vollegrondsgroente, fruit en bloembollen) en veehouderij (Lozingenbesluit open teelt en veehouderij).

Hierbij zijn de volgende (juridische) aspecten van belang in relatie tot het voorkomen van vervuiling van het water binnen het HRR:

- Lozingen (mest en afvalstoffen)
- Activiteiten
- Houden van vee
- Opslaan van agrarische bedrijfsstoffen
- Wassen van landbouwvoertuigen
- Verontreinigen oppervlaktewater
- Beschermen flora en fauna
- Waterscapsverordeningen (keur en legger)

3.1.2 Vervallen regelgeving

Met het ontstaan van nieuwe regelgeving wordt soms oude vertrouwde regelgeving voor agrariërs vervallen verklaard. Het is belangrijk om agrariërs hiervan op de hoogte te stellen om verwarring te voorkomen. Zo zijn per 1 januari onder andere de volgende regels vervallen, met de komst van het geïntegreerde Activiteitenbesluit:

- Besluit landbouw milieubeheer
- Besluit glastuinbouw
- Besluit mestbassins milieubeheer
- Lozingenbesluit open teelt en veehouderij
- Lozingenbesluit bodembescherming
- Lozingenbesluit WvO huishoudelijk afvalwater

3.1.3 Lozingbesluiten

In de lozingenbesluiten zijn regels opgenomen voor boeren en tuinders om de vervuiling terug te dringen. De maatregelen zijn bedoeld om de (kunst-)mest en gewasbeschermingsmiddelen zo te gebruiken, dat er zo min mogelijk in het oppervlaktewater terechtkomt. Bij het toepassen van gewasbeschermingsmiddelen worden bijvoorbeeld eisen gesteld aan spuitapparatuur om emissies

naar oppervlaktewater zoveel mogelijk te beperken en een kunstmeststrooier moet langs de sloot een speciale kap hebben waardoor er geen mestkorrels in de sloot terechtkomen. De regels worden gecontroleerd door de waterschappen.

Een aantal jaar geleden is besloten de verschillende agrarische besluiten (waaronder het Lozingenbesluit open teelt en veehouderij en het Besluit glastuinbouw) samen te voegen en onder te brengen in één besluit. Redenen hiervoor waren onder andere de verbetering van de afstemming tussen de agrarische regelgeving onderling en een vermindering van de administratieve lasten voor het agrarische bedrijfsleven.

De samengevoegde agrarische regelgeving zal worden opgenomen in het al bestaande Activiteitenbesluit. Het geïntegreerde Activiteitenbesluit (AB) is op 1 januari 2013 in werking getreden. (Bron:(helpdeskwater.nl/). Naast het AB is ook nieuw per 1 januari 2013 het Besluit lozen buiten inrichtingen.

3.1.4 Activiteitenbesluit

Het Activiteiten besluit (AB) is de opvolger van het Besluit algemene regels inrichtingen milieubeheer (Barim) en is in gewijzigde vorm op 1 januari 2013 van kracht geworden. Doordat activiteiten die voorheen waren geregeld in het Lozingenbesluit open teelt en veehouderij en in het Lozingenbesluit bodembescherming zijn opgenomen in het Activiteitenbesluit is de werkingssfeer hiervan uitgebreid met (agrarische) activiteiten die ook buiten inrichtingen plaatsvinden.

Inhoudelijk gezien zijn sommige milieueisen verzwaard (onder meer de eisen ten aanzien het uitwendig wassen van motorvoertuigen en het opslaan van agrarische bedrijfsstoffen). Dit geldt vooral voor de glastuinbouw, doordat er grenswaarden voor lozingen van meststoffen vanuit kassen worden geïntroduceerd waardoor deze vrijwel geheel zullen moeten worden beëindigd. De omgevingsvergunningplicht komt voor 1718 inrichtingen volledig te vervallen. Voor ruim 4000 inrichtingen vervalt de watervergunningplicht en voor 6435 inrichtingen, voornamelijk intensieve veehouderijen wordt de omgevingsvergunning vervangen door de Omgevingsvergunning Beperkte Milieutoets (OBM), een soort mini-milieueffectrapportage bij uitbreiding, verandering of uitbreiding van een agrarische inrichting.(Agentschap.nl)

3.1.5 Waterwet

De Waterwet regelt het beheer van oppervlaktewater en grondwater en verbetert ook de samenhang tussen waterbeleid en ruimtelijke ordening. De Waterwet is de Nederlandse implementatie van de Kaderrichtlijn water (KRW).

De Waterwet geeft de kaders voor de leggers van de waterschappen. De wet zelf regelt zaken voor rijkswateren. Beschermt alle wateren , rivieren, meren, kustwateren en grondwateren. De Waterwet stelt ambitieuze doelen om ervoor te zorgen dat alle wateren in het jaar 2015 de 'goede toestand' hebben bereikt. De KRW vereist dat er per stroomgebied een beheersysteem wordt opgezet, waarin er rekening mee wordt gehouden dat watersystemen niet stoppen bij politieke grenzen. Verder vereist de KRW grensoverschrijdende samenwerking tussen landen en tussen alle betrokken partijen. Ook zorgt de KRW ervoor dat alle belanghebbenden, met inbegrip van maatschappelijke organisaties en lokale gemeenschappen, actief deelnemen aan waterbeheer. Tot slot zorgt de KRW ook voor de vermindering en beperking van verontreiniging, ongeacht de bron (landbouw, industriële activiteiten, stedelijke gebieden, enz.). De wet volgt het principe van het voeren van een waterprijsbeleid en zorgt ervoor dat de vervuiler betaalt.

(Bron: www.rijkswaterstaat.nl // www.helpdeskwater.nl)

3.1.6 Flora en faunawet op gebied van bagger

De Flora- en Faunawet kent drie belangrijke elementen waar ook agrariërs rekening mee moeten houden:

-[De lijst van beschermde soorten](#). In totaal bevat deze lijst bijna 950 soorten;

-Het verbod op het doden, verstoren of beschadigen van beschermde dieren en hun holen, nesten en eieren en het verbod op doden, beschadigen of plukken van beschermde planten;

-De verplichting om voldoende zorg in acht te nemen voor de in het wild levende dieren en planten. Gedragscode Flora- en faunawet voor waterschappen. Dit kan onder andere naar voren komen bij het maaien van weidegrond, waarbij rekening wordt gehouden met het bioritme van verschillende diersoorten

Op basis van de flora en fauna wet kan bijvoorbeeld een maaischema worden opgesteld (zie Fig.3.1).

	Januari	Februari	Maart	April	Mei	Juni	Juli	Augustus	September	Oktober	November	December
ONDERHOUD												
Schonen van het natte profiel												
Baggeren van bodems en herprofilering												

LEGENDA:

	Voorkeursperiode, met minste risico op afbreuk aan populaties van soorten.
	2 ^e voorkeursperiode: 'ja, mits'. Uitvoering met de nodige schadebeperkende maatregelen.
	3 ^e voorkeursperiode: 'nee, tenzij'. Alleen in uiterste noodzaak en met de nodige schadebeperkende maatregelen.

Figuur 3.1. Maaischema zoals conform de flora en fauna wet.

Bron: (natuurbeheer.nu/Wet-_en_regelgeving/Nederland/Flora-_en_Faunawet/)

3.1.7 De keur en legger

De keur en de legger zijn documenten van het Hoogheemraadschap van Rijnland waarin zij aangeeft hoe breed en diep de wateren moeten zijn, hoe hoog het peil dient te zijn en dergelijke. Ook staat erin wie verantwoordelijk is voor welk onderhoud van een watergang.

(Bron: <http://www.rijnland.net/>)

De legger bestaat uit een aantal punten:

-Ontvangstplicht: Eigenaren van aan watergangen grenzende percelen zijn verplicht om de bagger die bij regulier onderhoud uit de watergang vrijkomt op hun land te accepteren, mits er voldoende ruimte beschikbaar is. Hiervoor krijgen zij een door Rijnland vastgestelde ontvangstvergoeding.

-De Legger: is het register van wateren waarin per watergang is vastgelegd wat de afmetingen zijn (het profiel), wie onderhoudsplichtig is en wat de onderhoudseisen zijn.

In Bijlage 2 is een gedetailleerd overzicht opgenomen van de inhoud van een dergelijke legger in relatie tot watergangen

4. Huidige communicatie

Om ervoor te zorgen dat de agrariërs zich aan de wet- en regelgeving houden is het van belang dat de informatie hierover voldoende beschikbaar is. Het hoogheemraadschap van Rijnland vervult hier een belangrijke taak in.

Er zijn verschillende manieren om kennis over de wet- en regelgeving over te dragen aan de agrariërs.

Rijnland maakt onder andere gebruik van de website: www.rijnland.net. Op deze site worden de wetten en regels weergegeven waar de agrariërs zich aan moeten houden. Verder communiceert Rijnland niet actief om de agrariërs te informeren over de wet en regelgeving (met betrekking tot de mest en afvalstoffen). De communicatie gaat met name samen met projecten die worden uitgevoerd. In deze projecten wordt wel actief gecommuniceerd door Rijnland.

4.1 De website

De website van Hoogheemraadschap van Rijnland is een openbare website, en daarmee voor iedereen toegankelijk. De agrariërs die binnen het beheergebied van het hoogheemraadschap hun bedrijf hebben kunnen allen een beroep doen op de informatievoorraad van de website. Het is van belang dat de beschikbare informatie makkelijk te vinden is, duidelijk is en in voldoende mate aanwezig is.

De welkom pagina is te zien in afbeelding 4.1.

Hoogheemraadschap van Rijnland

English Deutsch Français Türk

Contact Zoeken Meer informatie over de cookie-wetgeving

Actueel
Uw loket
Werk in uitvoering
Plannen
Regels
Over Rijnland

Nieuws

Hondenpoepbakken in Schalkwijk die energie opleveren »

Op woensdagmiddag 10 oktober, de Dag van de Duurzaamheid, neemt de gemeente Haarlem vier hondenpoepbakken in gebruik die poep omzetten in biogas in twee parken in Schalkwijk. Onder het motto 'Een hond geeft energie' worden hondeneigenaren opgeroepen de uitwerpselen van hun hond in deze speciale hondenpoepbakken te deponeren.

10 oktober 2012

Rijnland: Door op duurzaamheid »

Duurzaamheidsdag? Goed initiatief, maar iets waar Rijnland het hele jaar door mee aan de slag is. Rijnland gaat al veel langer voor duurzaamheid, zowel binnen de eigen bedrijfsvoering als met het werk dat zichtbaar is in de openbare ruimte. Lees meer over de link tussen duurzaamheid en Het Nieuwe Werken, Energie en Water, Baggeren en Kadeverbetering.

10 oktober 2012

Op de kaart
Werk in uitvoering, gebiedsgrenzen, zuiveringen, gemalen en meer

Weblog / Twitter
Wat houdt onze bestuurders bezig?

Noordwest Natuurkern geopend »

Het project Noordwest Natuurkern van Natuurmonumenten en waterleidingbedrijf PWN heeft als doel om de dynamiek in het duin terug te brengen. Stuivend zand, minder bescherming tegen de wind en meer ingeblazen zout moeten er voor zorgen dat de karakteristieke rijke duin flora en fauna zich weer herstelt.

8 oktober 2012

Informatieavond Kustwerk Katwijk op 24 oktober »

Op 24 oktober 2012 vindt in 'het Anker' in Katwijk een informatieavond plaats van het project Kustwerk Katwijk. Tijdens deze avond wordt de status van het project toegelicht en kunt u de ontwerp-plannen inzien.

8 oktober 2012

Baggerproject in de prijzen gevallen »

Een projectteam van Rijnland en de provincie Noord-Holland is in de prijzen gevallen. Het project Baggeren Ringvaart Haarlemmermeer heeft de SIKBeker 2012 in de wacht gesleept.

4 oktober 2012

Meer berichten »

“ WATERSCHAPPEN DIEP GEWORTELD IN ONZE MAATSCHAPPELIJKE STRUCTUUR ”

Gerard Doornbos, dijkgraaf

Waterschappen diep geworteld in onze maatschappelijke structuur »

Uit de media

Werken bij Rijnland

Volg ons op twitter
@hhrijnland

Afbeelding 4.1 welkom pagina van Rijnland (rijnland.net)

De welkom pagina van www.rijnland.net ziet er netjes en overzichtelijk uit. Aan de boven- en linkerkant staat een duidelijk keuzemenu. De rest van de welkom pagina is gevuld met actuele nieuwsberichten. Verder wordt er verwezen naar een kaart met de gebiedsgrenzen, ligging van gemalen, zuivering en wordt weergegeven waar werk in uitvoering is. Deze informatie is (mogelijk) van toepassing op de agrariërs in Rijnland.

Wanneer een agrariër meer wil weten over de wet- en regelgeving kan hij of zij klikken op het kopje 'regels'. Vervolgens verschijnt een nieuw keuzemenu zoals te zien in afbeelding 4.2. Wanneer wordt gekozen voor het kopje 'Keur, Algemene regels en Beleidsregels' kan de agrariër controleren of hij of zij een vergunning moet aanvragen, of enkel een melding moet maken van zijn of haar activiteiten, deze pagina is te zien in afbeelding 4.3. Een kanttekening bij deze pagina is dat het beter zou zijn als er niet alleen verwezen zou worden naar het omgevingsloket, maar ook een directe URL-link hierheen aanwezig zou zijn.

Actueel

Uw loket

Werk in uitvoering

Plannen

Regels »

Bestuursakkoord Water

Kaderrichtlijn Water

Keur, Algemene regels en Beleidsregels

Legger

Nota waterkeringen en Kustnota

Onderhoud watergangen

Regelgeving

Rijnlandse eigendommen

Waterakkoorden

Watertoetsprocedure

Over Rijnland

Afbeelding 4.2 beeld na het klikken op regels (rijnland.net)

- Actueel
- Uw loket
- Werk in uitvoering
- Plannen
- Regels**
- Bestuursakkoord Water
- Kaderrichtlijn Water
- Keur, Algemene regels en Beleidsregels**
- Alle regels op een rij
- Legger
- Nota waterkeringen en Kustnota
- Onderhoud watergangen
- Regelgeving
- Rijnlandse eigendommen
- Waterakkoorden
- Watertoetsprocedure
- Over Rijnland

Keur, Algemene regels en Beleidsregels

Op basis van de Keur zijn er allerlei regels over wat je als bewoner of bedrijf wel en niet mag doen in, op en rond water, dijken, gemalen, enzovoort. Zo houden we het watersysteem schoon en veilig. Er mag van alles niet, maar gelukkig ook veel wél. Dit staat vastgelegd in onze [Algemene regels en Beleidsregels](#).

Wat is de Keur?

[De Keur \(pdf\)](#) (1,45 MB) is een juridisch document waarin is vastgelegd wat zonder vergunning niet is toegestaan in, op en rond water, dijken, gemalen, enzovoort. In 2009 is de Keur voor het laatst herzien.

Werkzaamheden melden of toch een vergunning aanvragen?

Voor bepaalde werkzaamheden kunt u volstaan met een melding. Voor andere werkzaamheden moet u een watervergunning aanvragen. Een watervergunning aanvragen of werkzaamheden melden doet u via het omgevingsloket online. In het omgevingsloket online checkt u of voor uw werkzaamheden een meldingsplicht of vergunningsplicht geldt.

Zie ook

- » [Alle Algemene regels en Beleidsregels op een rij](#)

Downloads

- » [Keur 2009](#) (1,45 MB)
- » [Toelichting Keur 2009](#) (78,1 Kb)
- » [Achtergrondinformatie Keur 2009](#) (27,3 Kb)
- » [Nota handhaving Keur](#) (176 Kb)

[hulp bij downloads](#)

[stuur door](#)

Afbeelding 4.3 keur,algemene regels en beleidsregels (rijnland.net/regels keur_algemene_regels)

Daarnaast kan in het keuzemenu gekozen worden voor het kopje 'Regelgeving'. In afbeelding 4.4 is te zien welke informatie verschijnt wanneer voor het thema 'milieu en water' (rechtterkant van de pagina) wordt gekozen. De zoekresultaten in het rood zijn van toepassing op de agrariërs. Het gaat hier om de keur, lozingsverordening, wet verontreiniging oppervlaktewateren (onderdeel van de waterwet) en subsidieverordeningen.

- Actueel
- Uw loket
- Werk in uitvoering
- Plannen
- Regels**
- Bestuursakkoord Water
- Kaderrichtlijn Water
- Keur, Algemene regels en Beleidsregels
- Legger
- Nota waterkeringen en Kustnota
- Onderhoud watergangen
- Regelgeving**
- Rijnlandse eigendommen
- Waterakkoorden
- Watertoetsprocedure
- Over Rijnland

Regelgeving (zoekresultaat)

U heeft gezocht met:

Thema milieu – water

Zoekresultaat

- » [Aansluitverordening Rijnland 2005 \(Geldig vanaf 24-03-2005\)](#)
- » [Aanwijzingsbesluit toezicht en opsporing \(Geldig vanaf 23-07-2010\)](#)
- » [Algemene subsidieverordening Rijnland \(Geldig vanaf 08-10-2010\)](#)
- » [Beleid diepe putten \(Geldig vanaf 01-11-2000\)](#)
- » [Keur Rijnland 2009 \(Geldig vanaf 22-12-2009\)](#)
- » [Lozingsverordening Rijnland 2005 \(Geldig vanaf 24-03-2005\)](#)
- » [Nota handhaving Wet verontreiniging oppervlaktewateren 2004 \(Geldig vanaf 01-01-2004\)](#)
- » [Nota waterkeringen \(Geldig vanaf 13-04-2011\)](#)
- » [Subsidieverordening Baggerkosten Rijnland 2007 \(Geldig vanaf 14-05-2007\)](#)
- » [Verordening Subsidies Oeverherstel \(Geldig vanaf 01-01-1998\)](#)

Thema's

- » bestuur – waterschappen (25)
- » financiën – belastingen (9)
- » milieu – water (10)
- » recht – bezwaar en klachten (9)
- » ruimtelijke ordening – waterkeringen en waterbeheer (5)
- » verkeer – water (4)

Overzicht

- » [Alle geldige regelingen](#)

Afbeelding 4.4 regelgeving (rijnland.net)

4.2 Overige Communicatie

Naast de website die bezocht kan worden, zijn er geen andere communicatie middelen die Rijnland gebruikt om de agrariër direct te informeren over de wet en regelgeving (met betrekking op mest en afvalstoffen). Wel wordt er informatie gewisseld via de afdeling handhaving. Zoals eerder beschreven staat wordt er met name gecommuniceerd tijdens de bezoeken van de handhaver bij de agrariër. Hierbij worden bijna alle communicatie middelen ingezet als dit binnen en budget valt. Er wordt dan gekeken welke communicatie middel het meest geschikt voor de doelgroep die benaderd moet worden. In de opsomming hieronder is weergegeven welke communicatie middelen er de afgelopen drie jaar zijn gebruikt door Rijnland (Karin Hinkenkemper, 2012).

4.2.1. Bijeenkomsten

Er is een aantal vormen van bijeenkomsten die worden gehouden, waarbij agrariërs worden geïnformeerd.

- Informatiebijeenkomsten: worden gehouden om de genodigden bij te praten over de laatste stand van zaken en het beeld van het project voor iedereen gelijk te maken.

- Inloopbijeenkomsten: worden georganiseerd indien er meer persoonlijke aandacht gewenst is voor de genodigden. Bij inloopbijeenkomsten is er geen 'podium' voor Rijnland, maar is er 1 ruimte waar informatie getoond wordt en gesprekken tussen Rijnland en genodigden gevoerd kunnen worden.

- Inspraakbijeenkomst: op enkele momenten heeft de omgeving formeel recht op inspraak op de plannen van Rijnland. Deze momenten worden vergezeld met een informatiegedeelte, vergelijkbaar met een informatieavond.

- Keukentafelgesprek: bij detailuitwerking van de maatregelen is nader overleg in een persoonlijke omgeving gewenst. Rijnland gaat in dit geval bij actoren op bezoek om 1-op-1 de plannen te bespreken en samen oplossingen trachten te vormen voor eventuele knelpunten.

- Klankbordgroep: is een gezelschap waarin Rijnland samen met enkele belangrijke georganiseerde actoren zitting in heeft, doel: bijpraten en de plannen toetsen.

- Excursie in het veld / bedrijfsbezoek

- Evenementen: aansluiten bij reeds bestaande evenementen

- Persbijeenkomst: op locatie of in huis

4.2.2 Gedrukte middelen

De volgende communicatie middelen in drukvorm worden gebruikt om de agrariër op de hoogte te brengen van de wet- en regelgeving.

- Brief

- Advertentie in krant

- Advertorial in krant

- Vermelding op gemeentepagina in krant (van samenwerkende gemeente(n) in project)

- Informatiepanelen: klein formaat (tot A0) foambord met daarop projectinformatie, te gebruiken bij de door Rijnland georganiseerde bijeenkomsten of bij evenementen.

- Folder/flyer

- Driehoeksborden op straat

- Reclame in of op de bus (biogasbus Stadsparkerplan Leiden)

- Tijdelijk bouwbord op locatie van werkzaamheden

- Vast informatiebord met inhoudelijk informatie over bijv. zuivering of gemaal, voor voorbijgangers / recreanten.

4.2.3. Digitale middelen

Omdat ook agrariërs steeds vaker gebruik maken van het internet, en gedrukte middelen minder nodig zijn, wordt er gebruik gemaakt van digitale middelen.

- Eigen website: project- of thema/onderwerppagina
- Eigen website: pers- en nieuwsbericht
- Website van samenwerkende gemeente(n) in project
- Digitale projectnieuwsbrief: geïnteresseerden kunnen/moeten zich aanmelden als zij deze digitale nieuwsbrief per e-mail willen ontvangen.
- Filmpje
- Twitter en Facebook Rijnland

4.2.4 Mondelinge communicatie

Wanneer agrariërs vragen, opmerkingen of klachten hebben, kunnen ze mondeling contact opnemen met Rijnland. Er zijn twee mogelijkheden.

- Servicepunt van Rijnland: centraal punt/afdeling waar mensen met vragen, klachten e.d. telefonisch of per e-mail terecht kunnen en waar de vraag/klacht direct beantwoord wordt of doorgezet wordt naar de juiste persoon.
- Inzetten 'ambassadeurs': externe actoren in een project die geen bedreiging vormen maar juist bondgenoot zijn inzetten als voorbeeld voor anderen (Karin Hinkenkemper, 2012).

Er zijn dus heel veel communicatiemiddelen die Rijnland gebruikt. Deze zijn van toepassing op alle projecten die Rijnland uitvoert, en zijn niet toegespitst op specifieke aspecten van betreffende sector, zoals lozingen door mest en afvalstoffen.

De handhavers komen veel in aanraking met de agrariërs en zij kunnen tegen zaken aanlopen die bij de rest van Rijnland niet bekend zijn. Zo zijn zij wel van mening dat de informatie duidelijk is voor de agrariërs. Zij krijgen namelijk bij het starten van het bedrijf een lijst opgestuurd waarop staat waar ze zich aan moeten houden. Daarnaast kunnen zij het op de site vinden en eventueel ook Rijnland bellen voor uitleg. Maar de informatie(wetten) is wel in juridische termen opgeschreven waardoor sommige agrariërs dit slecht begrijpen en/of verkeerd interpreteren. Er kan dus een verbetering plaats vinden door de regels zo te formuleren dat elke agrariër het begrijpt. De agrariërs kunnen op veel manieren benaderd worden maar ook de handhavers moeten nog wel eens wat uitleggen als zij langs komen.

Veel agrariërs kunnen bereikt worden door de zogenaamde spuitlicentieavonden omdat zij verplicht zijn om elk jaar een certificaat te halen voor de toepassing van gewasbeschermingsmiddelen en bestrijdingsmiddelen. Hier liggen dus kansen voor Rijnland. Mogelijk kunnen de docenten van Inholland Delft hieraan een bijdrage leveren. Zij worden niet gezien als vertegenwoordigers van het HRR en komen daardoor wellicht minder bedreigend in de zin van handhaving over.

Volgens de handhavers zit er voor de agrariërs op dit moment veel onduidelijkheid tussen een eventuele nieuwe wet en het snappen en weten van de wet door de agrariërs (Ben Kooy, 2012)

De projectleiders gebruiken over het algemeen mondelinge communicatie om met hun actoren te communiceren. Hier wordt in principe alleen van afgeweken wanneer een van beide partijen aangeeft dit anders te willen. Volgens de projectleiders kan de communicatie van Rijnland beter door de informatie meer specifiek voor de doelgroep te maken (Aafke Krol).

5. Resultaten

Er zijn 359 enquêtes verstuurd naar agrariërs die actief zijn in het werkgebied van Hoogheemraadschap van Rijnland. Hiervan zijn er 62 geretourneerd. Dit komt neer op een responspercentage van 17,3 procent.

In de tabel hieronder is te zien welke sectoren geënquêteerd zijn. In de tweede kolom is te zien hoeveel enquêtes er retour zijn gestuurd.

Tabel 5.1 Respons enquête per sector

Vormen van landbouw	Respons	Percentage
Glastuinbouw	17	28,3
Akkerbouw	4	6,7
Bollenteelt	8	13,3
Melkveehouderij	6	10,0
Veeteelt	3	5,0
Boomteelt	18	30,0
Melkveehouderij en Veeteelt	1	1,7
Akkerbouw en Melkveehouderij	1	1,7
Glastuinbouw en Bollenteelt	2	3,3
Totaal	60	100,0

Het blijkt uit de tabel dat de meeste geretourneerde enquêtes afkomstig zijn van de glastuinbouw en de boomteelt. gestuurd.

In de volgende tabel is te zien of de agrariërs zelf het idee hebben dat zij genoeg weten van de wet en regelgeving tot betrekking van onder andere mest en afvalstoffen.

Tabel 5.2 Mening agrariërs over de wet- en regelgeving met betrekking tot de mest en afvalstoffen

Vormen van landbouw	Vindt u dat u op de hoogte bent van de wetgeving?				Totaal
	Ja	Voor een groot deel wel	Voor een klein deel	Nee	
Glastuinbouw	1	14	2	0	17
Akkerbouw	3	1	0	0	4
Bollenteelt	1	7	0	0	8
Melkveehouderij	1	4	1	0	6
Veeteelt	1	1	0	0	2
Boomteelt	6	11	1	0	18
Melkveehouderij en Veeteelt	1	0	0	0	1
Akkerbouw en Melkveehouderij	0	0	1	0	1
Glastuinbouw en Bollenteelt	0	1	0	1	2
Totaal	14	39	5	1	59

De meeste agrariërs denken voldoende op de hoogte te zijn van de huidige wet- en regelgeving. Het meest zelfverzekerd zijn de mensen van de boomteelt.

De volgende tabel geeft weer of de agrariërs lid zijn van een belangenorganisatie.

Tabel 5.3 Aantal agrariërs die lid zijn van een belangenorganisatie

Vormen van landbouw	Lid van belangenorganisatie?		Totaal
	Ja	Nee	
Glastuinbouw	8	9	17
Akkerbouw	4	0	4
Bollenteelt	6	2	8
Melkveehouderij	4	2	6
Veeteelt	2	0	2
Boomteelt	11	7	18
Melkveehouderij en Veeteelt	1	0	1
Akkerbouw en Melkveehouderij	1	0	1
Glastuinbouw en Bollenteelt	1	1	2
Totaal	38	21	59

In tabel 5.4 hieronder worden de tabellen 5.2 en 5.3 samen gevoegd.

Tabel 5.4 Relatie tussen de kennis van agrariërs en of zij lid zijn van een belangenorganisatie

Vindt u dat u op de hoogte bent van de wetgeving?	Lid van belangenorganisatie?		Totaal
	Ja	Nee	
Ja	10 (16.4%)	4 (6.6%)	14
Voor een groot deel wel	28 (45.9%)	13 (21.4%)	41
Voor een klein deel	2 (3.2%)	3 (4.9%)	5
Nee	0 (0%)	1 (1.6%)	1
Totaal	40	21	61

Uit bovenstaande tabellen blijkt dat de meeste agrariërs wel op de hoogte zijn van de wetgeving die voor hun belangrijk zijn. Dit betekent niet dat zij alles weten van de wet- en regelgeving die op hun van toepassing zijn. Wel kan er van uit worden gegaan dat de agrariërs die middels een belangenorganisatie op de hoogte blijven van veranderingen en de agrariërs die door adviseurs bijgestaan worden wel op de hoogte zijn welke regels op hun bedrijf van toepassing zijn. De agrariërs die zeggen op de hoogte te zijn van de wet- en regelgeving komen hoofdzakelijk uit de sector boomteelt, 6 van de 18. Dit in tegenstelling tot de glastuinbouw. In de glastuinbouw zegt 1 van de 17 op de hoogte te zijn.

Degene die niet lid zijn van een belangenorganisatie geven aan iets minder op de hoogte te zijn van de wet- en regelgeving. Dit verschil is echter niet significant.

Tabel 5.5 Mening van de agrariërs over de duidelijkheid van de regels vanuit Rijnland

Ja, duidelijk en zonder moeite	Ja, maar lastig	Nee, ik hoop dat ik het goed doe	Nee, te moeilijk
13 (22,4%)	28 (48,3%)	16 (27,6%)	1 (1,7%)

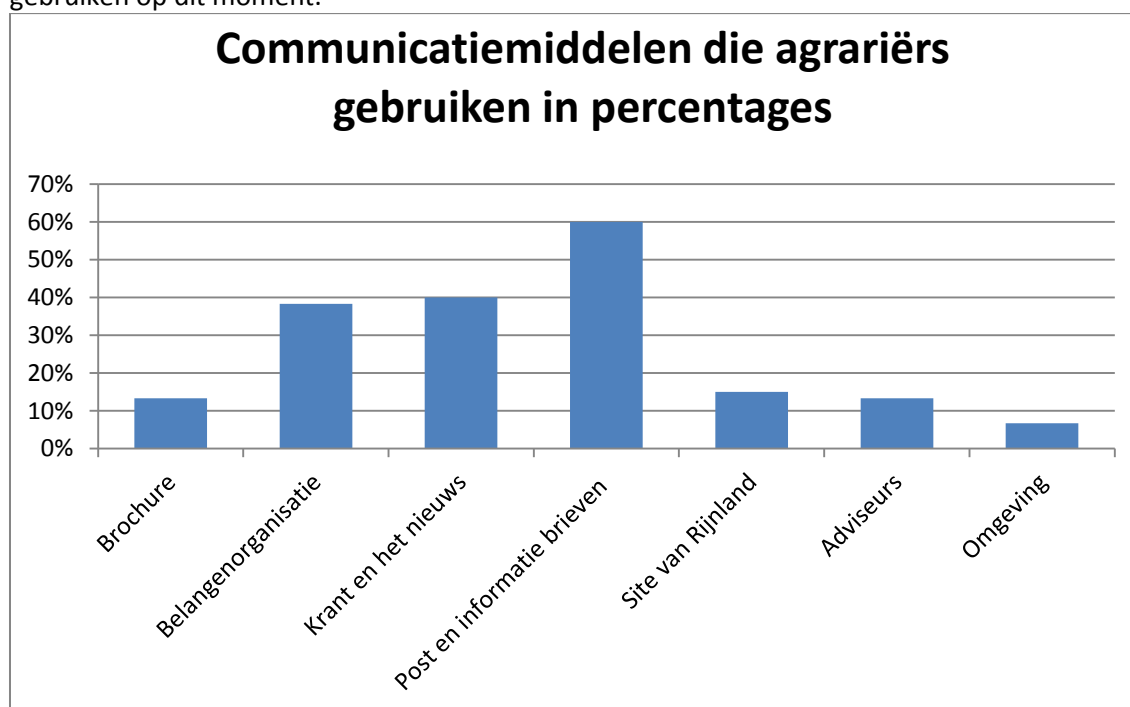
Op de vraag of de regels voldoende duidelijk zijn voor agrariërs, antwoordde 70% dat dit wel het geval was (tabel 5.5). Wel gaf de meerderheid aan dat het wel lastig geformuleerd was. De overige 30% van de respondenten vindt het te lastig om te begrijpen en hoopt de regels na te leven zoals wordt bedoeld.

Tabel 5.6 Mening van agrariërs over het vinden van de juiste informatie die op hen van toepassing is

Ja, moeilijk en incompleet	Ja, moeilijk maar compleet	Een beetje, maar het lukt wel	Nee, goed te doen.
13 (22,4%)	20 (33,3%)	21 (35,0%)	6 (10,0%)

Tabel 5.6 geeft het resultaat weer over de informatieoverdracht vanuit Rijnland. 45% van de respondenten geeft aan de informatie te kunnen vinden zonder al te veel moeite. De overige 55% kan de informatie maar moeilijk vinden. 46% van deze groep van 55% geeft aan niet alle informatie te kunnen vinden.

In de diagram hieronder wordt weergegeven van welke communicatiemiddelen de agrariërs gebruiken op dit moment.

Diagram 5.1 communicatiemiddelen die agrariërs gebruiken in percentages

Uit deze diagram blijkt dat de meest gebruikte communicatiemiddelen zijn: de post, het nieuws en de belangenorganisaties. Overige middelen worden minder gebruikt. Een opmerking hierbij is dat de website van Rijnland niet wordt beschouwd als goede informatiebron. De informatie op deze site is voor veel agrariërs te algemeen. Ook over de andere communicatiemiddelen kan niets gezegd worden over de kwaliteit van de informatie. Deze diagram geeft hier geen informatie over.

De tabel hieronder geeft per sector weer of zij opmerkingen hebben over de wijze waarop Rijnland met hun communiceert.

Tabel 5.7 Relatie tussen sector en de beoordeling over communicatie vanuit Rijnland

Vormen van landbouw	Heeft u nog opmerkingen over de wijze waarop Rijnland naar u communiceert?			Totaal
	Ja, namelijk	Een beetje, namelijk	Nee	
Glastuinbouw	3	4	9	16
Akkerbouw	1	1	2	4
Bollenteelt	1	2	3	6
Melkveehouderij	4	0	2	6
Veeteelt	0	1	1	2
Boomteelt	4	2	11	17
Melkveehouderij en Veeteelt	0	0	1	1
Akkerbouw en Melkveehouderij	0	1	0	1
Glastuinbouw en Bollenteelt	0	1	1	2
Totaal	13	12	30	55

Ongeveer de helft van de agrariërs heeft opmerkingen over de communicatie vanuit Rijnland. Verderop in dit rapport worden deze besproken. De opmerkingen lopen uiteen van problemen met het schoonmaken van de sloot en wensen voor de communicatie in de toekomst.

De diagram hieronder geeft weer hoe de agrariërs graag zouden willen communiceren met Rijnland.

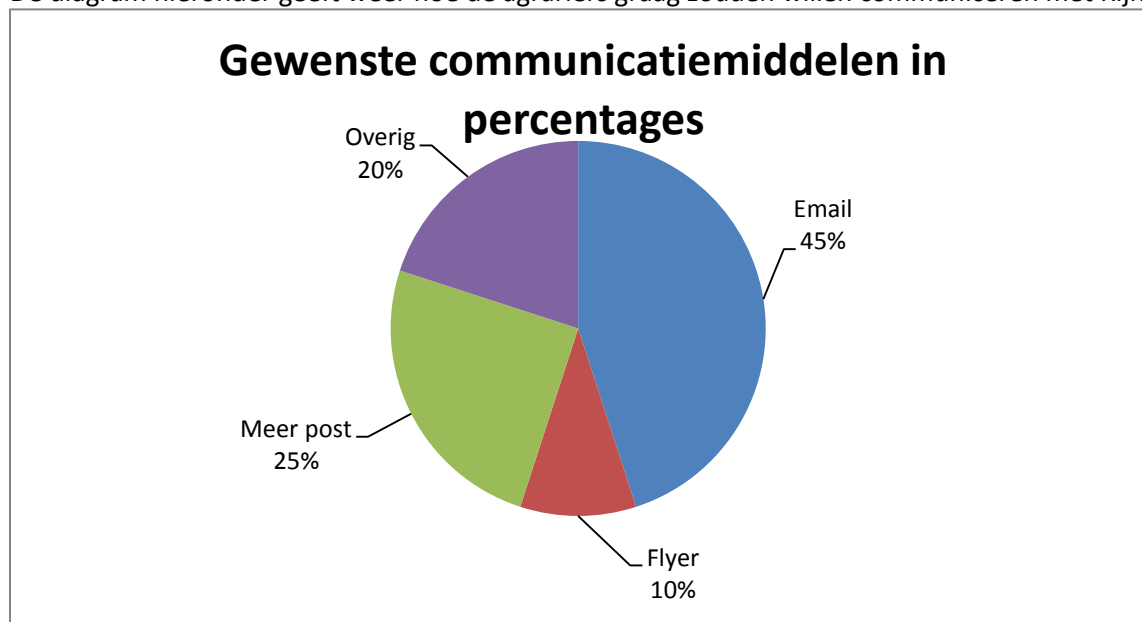

Diagram 5.2 gewenste communicatiemiddelen voor de agrariërs in percentages

In de toekomst zouden de agrariërs meer informatie willen krijgen via de e-mail. Andere veel gevraagde vorm is de post. Dit dient dan wel post te zijn die sectorgericht is. Melkveehouders zitten niet te wachten op informatie die van toepassing is op de glastuinbouw en omgekeerd. Verder gaf 20% van de respondenten nog andere vormen van gewenste communicatiemiddelen aan. Voorbeelden hiervan zijn:

- Naslagwerk van de wet- en regelgeving;
- Adviseur langs sturen vanuit Rijnland om alles uit te leggen;
- Meer communicatieavonden.

In de tabel hieronder is weergegeven welk communicatiemiddel gewenst is per sector.

Tabel 5.8 Gewenste communicatie per sector

Vormen van landbouw	Op welke manier zou u willen dat Rijnland u op de hoogte stelt over wetgeving?					Totaal
	Email	Flyer	Meer post	Overig	niet ingevuld of niets	
Glastuinbouw	9	0	4	1	2	15
Akkerbouw	1	0	0	1	2	4
Bollenteelt	1	1	1	1	2	6
Melkveehouderij	1	2	2	1	1	6
Veeteelt	0	1	0	0	0	1
Boomteelt	5	0	3	3	4	15
Melkveehouderij en Veeteelt	0	0	0	1	0	1
Glastuinbouw en Bollenteelt	1	0	0	0	0	1
Totaal	18	4	10	8	11	51

In de bovenstaande tabel is te zien dat er geen verschil is tussen de verschillende sectoren als het gaat om gewenste communicatiemiddelen. De mail is bij alle sectoren het meest populair.

Er zijn ook nog losse opmerkingen binnen gekomen. Deze staan in bijlage 3.

5.1 Externe deskundigen

Om de efficiëntie van de communicatie goed en objectief te kunnen beoordelen, is de bijdrage van externe deskundigen vereist. De externe deskundigen vervullen een adviserende rol naar agrariërs. Zij adviseren over bloembollen en boomkwekerijgewassen. Maar ook over gewasbescherming, bodem en bemesting, teelt technische zaken, watervraagstukken, ruimtelijke ordening, bedrijfsvoering, bedrijfseconomie en regelgeving.

Inka Vogelaar behoort ook tot de externe deskundigen; zij is werkzaam bij het Hoogheemraadschap van Delfland. Het is goed om de visie van een ander waterschap te verkrijgen omdat deze dezelfde verantwoordelijkheden en werkzaamheden heeft als Rijnland. Om informatie te verkrijgen van de externe deskundigen zijn enquêtes afgenomen.

Het gaat om de volgende externe deskundigen;

- Stefanie de Kool, communicatiedeskundige en projectleider PPO Lisse;
- Wilma Windhorst, teeltadviseur Agropoli;
- Wilco Dorresteyn, teeltadviseur DLV Plant;
- Linda Brouwer, adviseur PPP-Agro Advies;
- Peter van Arkel, secretaris LTO Noord).
- Inka Vogelaar (Communicatie adviseur Hoogheemraadschap van Delfland).

Uit de enquêtes die onder de externe deskundigen van de belangenorganisaties (de adviseurs) zijn afgenomen blijkt dat de meest efficiënte methode van communicatie verschilt per onderwerp.

Wanneer de externe deskundigen communiceren over de wet- en regelgeving doen ze dit meestal via open dagen van hun bedrijf. Tevens geven ze mondeling advies tijdens bedrijfsbezoeken. Ook wordt informatie verstrekt tijdens bijeenkomsten, lezingen, cursussen, studiegroepen, studieclubs en social media. Via artikelen in vakbladen, e-mail, websites en nieuwsbrieven wordt ook informatie verstrekt.

Het adviseren over wet- en regelgeving is niet de primaire rol van de externe deskundigen, toch komen ze hiermee in aanraking. De deskundigen adviseren over afvalstromen van gewasbeschermers of meststoffen.

Volgens de externe deskundigen hebben agrariërs onvoldoende en soms zelfs incorrecte kennis over de wet- en regelgeving. Dit komt volgens hen doordat de invoering van bepaalde wetten en regels slecht wordt gecommuniceerd. Daarnaast moeten agrariërs van zo veel zaken op de hoogte zijn dat het voor hen niet bij te houden is. De wetteksten die aan de boeren worden geformuleerd zijn vaak onvoldoende praktisch.

Ook worden vergunningen verstrekt aan agrariërs door Rijnland, maar vervolgens worden deze nooit gecontroleerd. De reden hiervoor zou zijn dat de vergunningen 'in de la' blijven liggen en dat sommige handhavers geen volledige kennis heeft over de inhoud van de vergunning. De communicatie met Rijnland ondervinden de externe deskundigen op dit moment als goed. Wel is de communicatie naar 'de grote' groep nog te beperkt. Problemen die door de externe adviseurs worden serieus meegewogen in de besluitvorming en Rijnland verstrekt voldoende informatie aan de agrariërs. Het HHNK (hoogheemraadschap in NH) communiceert volgens hen meer en is vaker aanwezig op open dagen. Daarnaast zijn de brieven die door Rijnland aan de agrariërs worden gestuurd te ambtelijk opgezet.

Wanneer de externe deskundigen op zoek gaan naar informatie om agrariërs te adviseren over wet- en regelgeving halen ze deze voornamelijk uit eigen onderzoek en bij Rijnland vandaan. Als laatste willen de externe deskundigen nog een aantal zaken meegeven. De drempel tussen Rijnland en de agrariërs is vrij groot, de agrariërs stappen daardoor eerder op een adviseur af. Deze drempel is voor een groot deel veroorzaakt door de voor agrariërs moeilijk te begrijpen ambtelijke teksten die Rijnland opstelt. Hiermee worden de teksten over de wet- en regelgeving bedoelt. Daarnaast mag de website nooit de enige bron van informatie zijn, alle relevante informatie moet ook schriftelijk beschikbaar zijn. En het liefst zelf naar de agrariër toegestuurd worden. Gehele uitwerking van de interviews staan in bijlage 4.

5.2. Hoogheemraadschap Delfland

Ook Inka Vogelaar van het Hoogheemraadschap van Delfland is geïnterviewd om te kijken hoe de stand van zaken is bij het Hoogheemraadschap van Delfland. Delfland heeft net als Rijnland geen communicatiemiddelen specifiek die ingezet worden, voor de verstrekking van informatie over de wet- en regelgeving omtrent gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen. De communicatiemiddelen die voor alle reguliere projecten worden ingezet, zijn vrijwel hetzelfde als die van Rijnland.

Daarnaast is Delfland net zoals Rijnland nieuwsgierig naar haar reputatie bij de agrariërs, en naar de efficiëntie van hun communicatiemiddelen. Daarom hebben zij een onderzoek laten doen door Quint Result.

De belangrijkste conclusies hieruit zijn:

- Het beeld dat agrariërs hebben van het werk van Delfland wijkt in negatieve af van andere stakeholders.
- Ze zijn minder positief over de veiligheid van de dijken en de bescherming tegen wateroverlast. Wel

is het water in sloten en vaarten volgens deze doelgroep schoon. Het zuiveren van afvalwater is een minder bekende taak bij deze doelgroep.

- De behoefte aan informatie over het werk van Delfland is ook kleiner dan bij andere doelgroepen. Deze doelgroep zoekt niet vaak naar informatie over Delfland. Vaak vinden ze ook niet wat ze zoeken.

- Agrariërs zijn van alle stakeholders het minst positief over de communicatie van Delfland. De informatie die het waterschap geeft sluit vaak niet aan bij de behoefte. Onderwerpen waar agrariërs over geïnformeerd willen worden zijn:

- tarieven
- groen/blauwe diensten
- beheer en onderhoud
- peilbesluiten

Vanuit Delfland zijn er geen plannen om huidige communicatiemiddelen te wijzigen of schrappen. Wel is er al een aantal communicatiemiddelen niet meer in gebruik. Voorbeelden hiervan zijn Delflands Peil, relatiemagazine, informatiepagina's in huis-aan-huisbladen en advertenties met officiële bekendmakingen.

Diagram 5.3 laat zien dat glastuinbouwers Delfland zien als een organisatie die rekening houdt met de omgeving, die professioneel en verantwoordelijk is. Wel zijn veel glastuinbouwers neutraal over bepaalde kenmerken, dat betekent dat Delfland geen duidelijk imago heeft voor hen.

In diagram 5.4 is te zien dat de meerderheid van de agrariërs in Delfland, Delfland ervaart als verantwoordelijk, professioneel en innovatief. Minder positief zijn ze wanneer het gaat om de kenmerken klantgericht, kostenbewust en transparant.

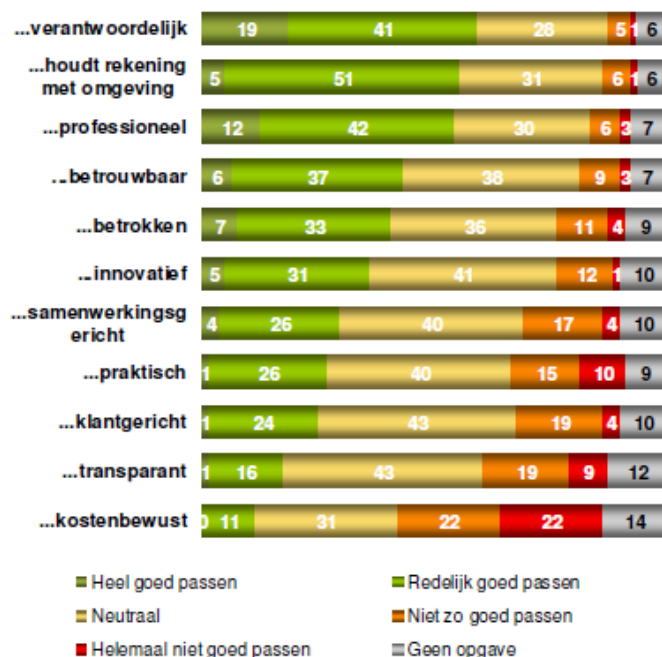

Diagram 5.3 Mate waarin kenmerken volgens glastuinbouw bij Delfland passen

Basis: Glastuinbouw (n= 81)

Bron: Timmermans (2012).

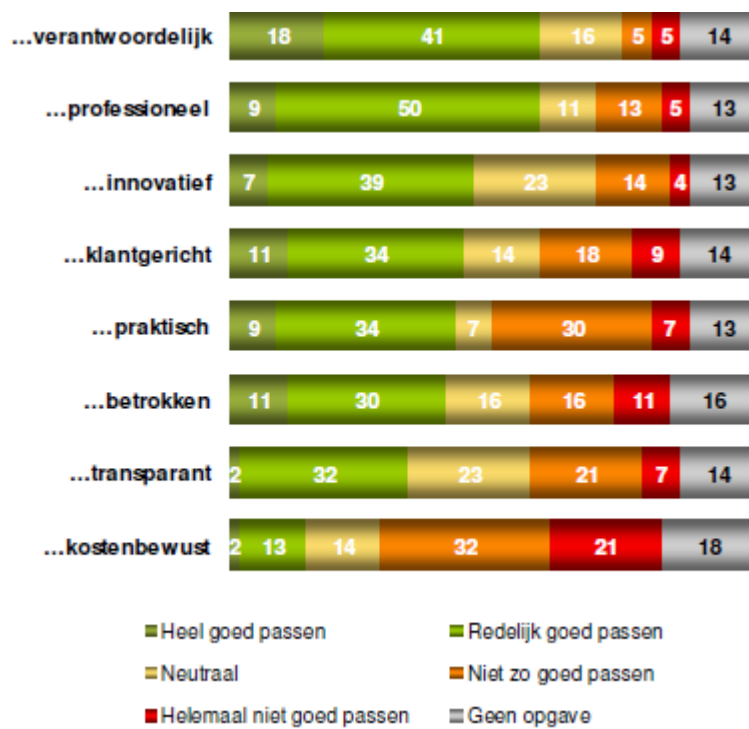

Diagram 5.4 Mate waarin kenmerken volgens glastuinbouw bij Delfland passen

Basis: Agrarische sector (n= 56)

Bron: Timmermans (2012).

6. Analyse

In de analyse worden de resultaten verkregen via verschillende bronnen met elkaar vergeleken. Deze bronnen zijn de interne experts, externe experts en de informatie verkregen van agrariërs.

Zo beweren de agrariërs dat zij over het algemeen veel weten over de wet en regelgeving die voor Rijnlandse agrariërs van toepassing zijn. Echter blijkt uit de interviews met externe partijen dat zij het idee hebben dat de agrariërs veel te weinig weten over de wet- en regelgeving van Rijnland. De agrariërs denken namelijk dat zij op de hoogte zijn van de relevante wet- en regelgeving, maar in de praktijk blijkt dat deze 'kennis' niet correct is.

De wetteksten die de agrariërs krijgen van Rijnland zijn vaak onvoldoende praktisch (niet sectoraal) volgens de externe partijen. Hierdoor weten zij niet precies aan welke wetten en regels zij moeten voldoen. Ruim 21 procent van de agrariërs bevestigt dit. Slechts 10 procent beweert dat het duidelijk en praktisch is hoe Rijnland hun informatie aanlevert. De overige 69 procent lukt het met moeite, of hebben daar hulp bij nodig.

De externe partijen beweren dat de informatie die Rijnland communiceert naar de agrariërs toe te ambtelijk is. De agrariërs bevestigen dit gedeeltelijk zo zegt namelijk 27 procent dat het inderdaad moeilijk te begrijpen is wat Rijnland bedoeld met hun wetteksten. De overige 73 procent beweert dat zij het wel goed kunnen gebruiken. Zo beweren de externe partijen dat de drempel voor de agrariërs te groot is om naar Rijnland toe te gaan voor verdere informatie. Zij gaan dan liever naar adviseurs die voor hun de teksten vertalen zodat het voor hun te begrijpen is.

De agrariërs hebben aangegeven dat zij graag op de hoogte gehouden willen worden over de wet- en regelgeving door middel van een e-mail. Dit gaf ruim 45 procent van de agrariërs aan. De externe partijen geven ook aan dat het een goed communicatie middel is. Echter moet er wel voor opgepast worden dat ook een groot deel van de agrariërs niet voldoende vaardigheden hebben met het internet. De agrariërs zullen dus altijd ook schriftelijk geïnformeerd moeten worden.

Ook tijdens de avondbijeenkomsten van Rijnland zullen de teksten meer aangepast moeten worden op de doelgroep die ze willen bereiken. De agrariërs willen in zo'n kort mogelijke uitleg wat de regels zijn en waarom dit zo is. Wanneer dit in te ambtelijke taal gedaan wordt zullen de agrariërs het niet meer kunnen volgen. Uit de interviews die met de agrariërs gedaan werden blijkt dat dit nu het geval is.

De site van Rijnland vinden de externe partijen niet goed. Er staat te veel informatie op die te algemeen is. Vaak is de informatie die op de site staat niet te gebruiken voor de agrariër. Dit is ook terug te zien in de geretourneerde enquêtes want slechts 15 procent van de agrariërs gebruiken de site van Rijnland.

De agrariërs gaven duidelijk aan dat zij meer geïnteresseerd zijn in sector gerichte post en niet aan alle agrariërs tegelijk. Ook gaven de externe partijen dit als tip. Uit de interviews blijkt ook dat er behoefte is aan post die per polder of gebied wordt verstuurd.

De agrariërs die onder Hoogheemraadschap Delfland vallen denken het zelfde over de het waterschap als de Rijnlandse agrariërs. Echter heeft Delfland besloten om hun manier van communiceren naar agrariërs toe niet te wijzigen.

7. Conclusie

De communicatie vanuit Rijnland kan op een aantal onderdelen verbeterd worden. Ruim de helft van de onderzochte agrariërs heeft moeite om de wet- en regelgeving vanuit Rijnland om te zetten naar de praktijk. Deze agrariërs roepen vaak hulp in van adviseurs die de regelgeving vertalen naar de praktijk.

Vanuit de agrariërs is veel behoefte aan sectorgerichte informatie. De wens is dat deze teksten makkelijker te begrijpen zijn. De manier waarop deze informatie tot de agrariërs komt is van ondergeschikt belang. Dit omdat agrariërs op verschillende manieren de informatie tot zich nemen. Wel geeft bijna de helft van de onderzochten aan informatie per mail te willen ontvangen.

Van de onderzochte communicatie middelen die op dit moment gebruikt worden is de website de meest opvallende. Het is een eenvoudig middel om een grote groep te bereiken. Op dit moment wordt de website als onbruikbaar ervaren. De website bevat te veel algemene informatie en te weinig specifieke informatie voor een agrariër.

8. Discussie

Er is een aantal aspecten in het onderzoek welke ter discussie gesteld kunnen worden. Deze discussiepunten zijn hieronder puntsgewijs opgesomd.

- Er zijn 359 enquêtes gestuurd naar de agrariërs van de 3400 agrarische bedrijven die binnen Rijnland aanwezig zijn. Er is dus maar naar ruim 10 procent van de agrarische bedrijven een enquête gestuurd.
- Er zijn 64 enquêtes retour gestuurd wat dus maar 2 procent van de totaal aantal agrariërs is dat in Rijnland werkzaam is.
- Van deze 64 enquêtes zijn er 61 gebruikt in de analyse. De overige 3 kwamen na deze verwerking binnen. Deze bevestigden echter wel de trend van deze 61.
- Er hebben 4 interviews plaatsgevonden met Rijnlandse agrariërs. Er is dus een kans dat specifieke problemen en of adviezen niet gehoord zijn.

In een vervolgonderzoek kunnen de uitkomsten beter gevalideerd worden.

Dit neemt niet weg dat er vanuit alle 'belevingskanten' interviews zijn gehouden. Namelijk met interne deskundigen van het Hoogheemraadschap van Rijnland, Externe deskundigen van o.a. belangenorganisaties en agrariërs werkzaam in verschillende sectoren.

Ook de enquêtes zijn verstuurd naar agrariërs werkzaam in verschillende sectoren. Daarom zijn alle agrarische sectoren die voorkomen binnen Rijnland meegenomen in dit onderzoek.

9. Aanbevelingen

De volgende aanbevelingen worden richting het hoogheemraadschap van Rijnland gedaan om de communicatie met de agrariërs te verbeteren. Dit kan door de communicatie aan te passen. Dit heeft betrekking op de inhoud als de vorm.

Inhoud

De inhoud van de informatie die Rijnland verspreidt moet vooral sectorgericht zijn naar de ontvangers. Deze inhoud moet wel op eenvoudige wijze worden opgeschreven zodat deze direct te begrijpen en toe te passen is voor de agrariër.

Vorm

Onderstaand worden verschillende vormen van communicatie beschreven die sectorgericht zouden kunnen worden toegepast. Deze staan op volgorde van importantie.

communicatie d.m.v.:

E-mail

Site

Post en informatiebrieven

Vakbladen/bijeenkomsten

Flyer

Belangenorganisaties

E-mail

E-mail kan als nieuw communicatiemiddel worden gebruikt door Rijnland. Een aantal agrariërs gaf aan dit te prefereren. Wanneer e-mail in het systeem van Rijnland zit, kan dit middel voor snelle en gerichte communicatie gebruikt worden. Dit vergt een eenmalige investering om een systeem op te zetten, daarna is het redelijk onderhoudsintensief. Dit weegt echter niet op tegen de tijdswinst en de klantgerichtheid die een dergelijk systeem met zich mee brengt. Hierbij moet wel in het oog gehouden worden dat e-mail niet elke agrariër zal bereiken. Zodoende is e-mail niet als enigste communicatie middel te gebruiken.

Site

De website van Rijnland is vooral belangrijk om de agrariërs van de juiste achtergrondinformatie te voorzien. Veranderingen in de wet- en regelgeving wordt het best ontvangen middels brief en email. Voor extra informatie omtrent deze wijzigingen kan Rijnland verwijzen naar de website. Het is wel aan te bevelen de website hier voor in te richten zodat agrariërs de informatie snel en makkelijk kunnen vinden.

De indeling van de website kan het best op een sectorgerichte manier. Dit kan ook in combinatie met gebiedsgerichte indeling. Door gebruik te maken van verschillende linken kan op deze manier sectorgerichte en gebiedsgerichte informatie aan elkaar gekoppeld worden.

De agrariër kan zo sneller en beter bij de informatie die voor zijn bedrijf van toepassing is. Hiermee wordt de site een grotere bron van informatie dan de site is in de huidige situatie.

Post en informatiebrieven

Dit communicatiemiddel kan worden ingeschakeld bij veranderingen in de wet- en regelgeving of bij veranderingen in de omgeving. Bij veranderende situaties kunnen agrariërs snel worden geïnformeerd. Deze communicatie moet alleen plaatsvinden met de belanghebbende agrariërs. Dit voorkomt al eerder genoemde irritatie bij andere agrariërs.

Vakbladen/bijeenkomsten

Vakbladen kunnen net als de website gebruikt worden om achtergrondinformatie bij wet- en regelgeving, en veranderingen daarin, weer te geven. Ook kunnen in vakbladen gesprekken tussen agrariërs en Rijnland worden gepubliceerd zodat het hoogheemraadschap aangeeft wel degelijk met agrariërs in gesprek gaat om de beste oplossing te vinden. Hierdoor wordt er draagvlak gecreëerd voor toekomstige wijzigingen.

Middels deze vakbladen zouden ook bijeenkomsten kunnen worden georganiseerd. Hier kunnen agrariërs terecht voor extra informatie en eventuele vragen. Rijnland zou hierin een grotere rol in kunnen spelen door vaker dit soort bijeenkomsten te bezoeken als expert.

Flyer

De flyer kan gebruikt worden om kort samen te vatten wat de toepasbare wet- en regelgeving per sector zijn met geboden en verboden. Zo krijgt iedere sector de informatie, die op hun van toepassing is, toegestuurd. Hiermee wordt irritatie door informatie die niet voor hun van toepassing is voorkomen.

Belangenorganisaties

Belangenorganisaties communiceren goed. Agrariërs kunnen hier informatie vandaan halen. Rijnland kan hier ook gebruik van gaan maken. Communicatie die voor Rijnland van belang is, kan worden doorgecommuniceerd naar belangenorganisaties. Hier kunnen Agrariërs op hun beurt weer met vragen terecht.

Het belangrijkste is dat deze communicatiemiddelen sectorgericht gebruikt gaan worden. Veel agrariërs worden op dit moment overspoeld met informatie waarvan het grootste deel niet voor hun van toepassing is. Beter communicatie kan ook leiden tot beter opvolging van de regels en met deze opvolging een betere waterkwaliteit.

Externe deskundigen

Wanneer externe deskundigen worden ingeschakeld bij het presenteren van informatie, zoals bijvoorbeeld docenten van Inholland Delft, kan er een open discussie met agrariërs ontstaan zonder dat direct in de sfeer van handhaving terechtkomt.

Interne communicatie

Een ander item dat middels de enquêtes en interviews naar voren kwam is het gevoel van slechte interne communicatie bij Rijnland. Meerdere keren is aangegeven dat agrariërs verschillende keren (verkeerd) zijn doorverbonden voordat zij iemand te spreken kregen die hun vraag, naar tevredenheid, kon beantwoorden.

Voor de communicatie vanuit handhaving naar andere onderdelen van Rijnland moet beter. Er moet bij Rijnland bekend zijn welke communicatie er heeft plaatsgevonden met een agrariër. Dit is moeilijk te realiseren maar zowel handhaving als andere werknemers van Rijnland die een agrariër bezoeken zijn voor de agrariër dezelfde mensen. Het is niet te verwachten dat een agrariër met Rijnland communiceert middels meerdere personen. Het is dus van belang dat er intern goed met elkaar gecommuniceerd wordt om alle activiteiten bij een agrariër overzichtelijk te houden. Hiermee kan ook bijgehouden worden wat wel en wat niet gecommuniceerd is richting deze agrariër.

Vervolgonderzoek

Voor nog betere en betrouwbare resultaten zou een vervolgonderzoek kunnen plaatsvinden. Meest belangrijke reden hiervoor is misschien wel dat maar 10% van de agrariërs binnen Rijnland is

geënkquêteerd, waarvan er maar 18% is gefourneerd. Dit houdt in dat de onderzoeksresultaten, verworven door middel van enquêtes, is gebaseerd op 2% van het totaal aantal agrarische bedrijven binnen het Hoogheemraadschap van Rijnland.

Referenties

- Karin Hinkenkemper medewerker hoogheemraadschap Rijnland, geïnterviewd 12-11-2012
- Ben Kooy medewerker hoogheemraadschap Rijnland, geïnterviewd 11-12-2012
- Inka Vogelaar medewerker hoogheemraadschap Delfland, geïnterviewd 21-12-2012)

- Timmermans, Floris en Greven, Assyn (2012). De bekendheid en reputatie van het Hoogheemraadschap van Delfland. Quint Result, pagina 52-53.

- <http://www.rijnland.net>, geraadpleegd op 11-10-2012
- <http://www.rijnland.net/regels>, geraadpleegd op 11-10-2012
- http://www.rijnland.net/regels/keur_algemene_regels, geraadpleegd op 11-10-2012
- <http://www.rijnland.net/regels/regelgeving>, geraadpleegd op 11-10-2012
- <http://www.helpdeskwater.nl/onderwerpen/emissiebeheer/landbouw-veeteelt/> geraadpleegd op 11-10-2012
- <http://wetten.overheid.nl/BWBR0020112/geldigheidsdatum>, geraadpleegd op 11-10-2012
- <http://wetten.overheid.nl/BWBR0003245/Hoofdstuk1/i11/Artikel11>, geraadpleegd op 11-10-2012
- http://www.rijkswaterstaat.nl/water/wetten_en_regelgeving/natuur_en_milieuwetten/kaderrichtlijn_water/ , geraadpleegd op 11-10-2012
- http://www.natuurbeheer.nu/Wet-_en_regelgeving/Nederland/Flora-_en_Faunawet/, geraadpleegd op 11-10-2012
- <http://rijnland.esri.nl//legger/>, geraadpleegd op 11-10-2012
- <http://www.rijnland.net/regels/onderhoud/onderhoudseisen>, geraadpleegd 11-10-2012

Bijlagen

Bijlage 1

Wet en regelgeving zoals opgenomen in het Activiteitenbesluit per 1 januari 2013

De algemene regels voor type C zijn van toepassing op landbouwbedrijven

Artikel 2.1.1

Als categorieën inrichtingen als bedoeld in artikel 1.1, derde lid, van de Wet milieubeheer worden aangewezen de categorieën inrichtingen in bijlage I, onderdeel B, en onderdeel C.

Wanneer een bedrijf niet onder het besluit landbouw milieubeheer valt is het een type C bedrijf. Valt het wel onder het besluit landbouw milieubeheer is het een type B bedrijf. Dit heeft te maken met de omvang van het bedrijf. Een melkveehouder type B mag maximaal 340 stuks melkvee hebben. Wanneer hij hierboven komt valt hij niet meer onder het besluit landbouw milieubeheer en is het automatische een type C bedrijf.

Besluit Landbouw Milieubeheer

Artikel 2

1. Dit besluit is van toepassing op:

- a. een melkrundveehouderij;
- b. een akkerbouw- of tuinbouwbedrijf met open grondteelt;
- c. een gemechaniseerd loonbedrijf;
- d. een paardenhouderij;
- e. een kinderboerderij;
- f. een kleinschalige veehouderij, en
- g. een inrichting die tot een krachtens artikel 1.1, derde lid, van de Wet milieubeheer aangewezen categorie behoort en die uitsluitend of in hoofdzaak bestemd is voor:
  - 1°. witloftrek of teelt van eetbare paddestoelen of andere gewassen in een gebouw;
  - 2°. opslag van vaste mest, bloembollenaafval, afgedragen gewas of gebruikt substraatmateriaal;
  - 3°. een spoelbassin.

2. Dit besluit is eveneens van toepassing op een inrichting waarin sprake is van een samenstel van bedrijvigheden als bedoeld in het eerste lid, onderdelen a tot en met g.

Artikel 3

1. Dit besluit is niet van toepassing op een inrichting als bedoeld in artikel 2, indien:

- a. meer dan 50 mestvarkeneenheden, daarbij niet meegerekend ten hoogste 50 schapen die gedurende de aflamperiode in de inrichting worden gehouden.
- b. meer dan 200 stuks melkrundvee worden gehouden, waarbij het aantal stuks vrouwelijk jongvee tot 2 jaar niet wordt meegeteld;
- c. meer dan 340 stuks vrouwelijk jongvee worden gehouden, of het totaal aantal gehouden stuks vrouwelijk jongvee tot 2 jaar en overig melkrundvee meer dan 340 stuks bedraagt;
- d. meer dan 50 geiten worden gehouden;
- e. meer dan 50 voedsters worden gehouden;
- f. pelsdieren bedrijfsmatig worden gehouden;
- g. meer dan 50 paarden worden gehouden;
- h. meer dan 50 landbouwhuisdieren, anders dan bedoeld in de onderdelen a tot en met g worden gehouden, tenzij de inrichting een kinderboerderij betreft;
- i. een permanente opstand van glas of van kunststof voor het telen van gewassen groter is dan 2.500 m²;

Bijlage 1, Onderdeel C

Categorie 8

8.1. Inrichtingen voor:

- a. het kweken, fokken, mesten, houden, verhandelen, verladen of wegen van dieren;
- b. het slachten van dieren;
- c. het vervaardigen, bewerken, verwerken, opslaan of overslaan van huiden, bont, leer of lederhalffabrikaten;
- d. het bewerken, verwerken, opslaan of overslaan van producten, die bij het slachten van dieren vrijkomen;
- e. het verrichten van activiteiten als bedoeld in artikel 24, eerste lid, van de EG-verordening dierlijke bijproducten.

8.2. Onverminderd de artikelen 3.3, eerste lid, tweede volzin, en 6.7, eerste lid, derde volzin, zijn gedeputeerde staten bevoegd te beslissen op een aanvraag om een omgevingsvergunning of omtrent een verklaring van geen bedenkingen ten aanzien van inrichtingen, behorende tot deze categorie, voor zover het betreft:

- a. inrichtingen voor het vervaardigen van vet, lijm, as, kool, proteïne of gelatine uit beenderen of huiden met een capaciteit ten aanzien daarvan van 5.000.000 kg per jaar of meer;
- b. inrichtingen als bedoeld in onderdeel 8.3, onder j en k.

8.3. Als categorieën vergunningplichtige inrichtingen als bedoeld in artikel 2.1, tweede lid, van dit besluit, worden inrichtingen aangewezen voor:

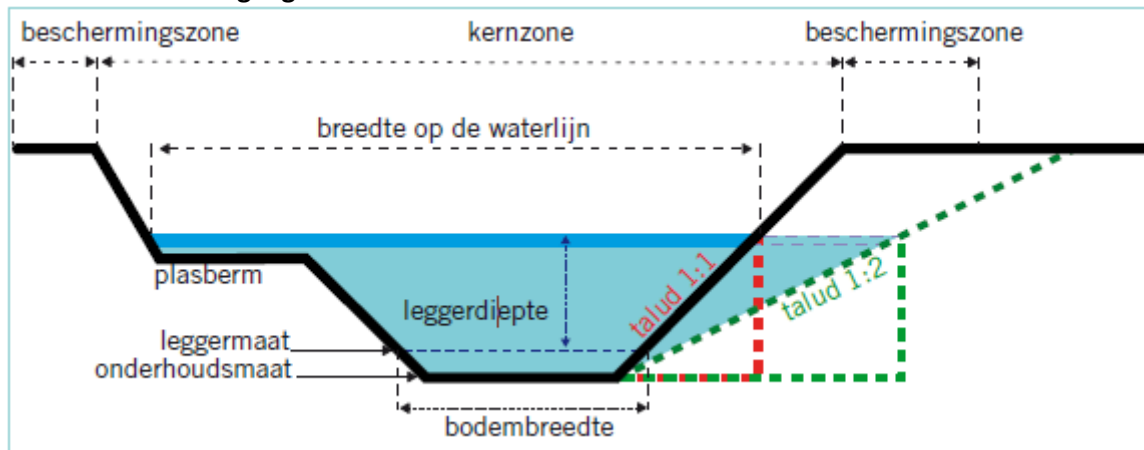
- a. het in de buitenlucht houden van honden of roofvogels of vogels van de families papegaaien, lori's, kakatoes, pelikanen, kraanvogels, pinguïns, parelhoenders, reigers en roerdompen en het geslacht pauwen;
- b. dierentuinen in de zin van artikel 1, onder a, van het Dierentuinenbesluit;
- c. het kweken van consumptievis;
- d. het kweken van ongewervelde dieren;
- e. het houden van meer dan 10 schapen, 5 paarden, 10 geiten, 25 stuks pluimvee, 25 voedsters of 10 landbouwhuisdieren, niet zijnde schapen, paarden, geiten, pluimvee of konijnen, voor zover het niet gaat om een landbouwinrichting;
- f. het tijdelijk huisvesten van landbouwhuisdieren voor transport of handel anders dan bij een landbouwinrichting;
- g. het slachten van meer dan 10.000 kilogram levend gewicht aan dieren per week;
- h. het verwerken van dierlijke bijproducten tot eiwit, olie, vet, gelatine, collageen, dicalciumfosfaat, bloedproducten of farmaceutische producten;
- i. het vervaardigen of verven van bont, het ontharen of looien van huiden, of het verven of finishen van leer met uitzondering van het finishen van leer, samenhangend met drukprocessen;
- j. de verwerking van dierlijke bijproducten, bedoeld in artikel 24, eerste lid, onder a, van de EG-verordening dierlijke bijproducten, voor zover het betreft categorie 1- en categorie 2-materiaal als bedoeld in artikel 8 respectievelijk artikel 9 van die verordening;
- k. de verwijdering van dierlijke bijproducten en afgeleide producten, bedoeld in artikel 24, eerste lid, onder b en c, van de EG-verordening dierlijke bijproducten.

Bijlage 2

LEGGERINFORMATIE HOOGHEEMRAADSCHAP RIJNLAND IN RELATIE TOT WATERGANGEN

De eisen waarin een watergang moet voldoen, zoals aangegeven door het Hoogheemraadschap van Rijnland, staat weergegeven in figuur 1.

Eisen aan de watergang

Figuur 1. Een dwarsdoorsnede van een watergang zoals Rijnland dat voor ogen heeft.

(Bron: www.rijnland.net)

Bovenstaand figuur geeft schematisch de belangrijkste kenmerken van een watergang weer:

- De leggermaat is de minimaal vereiste waterdiepte ten opzichte van het in de Legger vastgelegde schouwpeil (meestal winterpeil).
- De onderhoudsmaat is de waterdiepte tot waar wordt gebaggerd om te zorgen dat er niet te snel weer verontdieping plaatsvindt. Deze ligt maximaal 20 cm onder de leggermaat voor primaire wateren en 10 cm voor overige wateren.
- Het talud, ofwel de steilte van de oever, varieert van één op één, tot één op drie. Voorbeeld: bij een te realiseren waterdiepte van 60 cm en een vereist talud van 1:2 moet op de waterlijn de diepte van 60 cm bereikt zijn op een afstand van $2 \times 60 = 120$ cm uit de oever (de groene lijnen in het voorbeeld).
- Naast de kernzone van de watergang liggen beschermingszones. Het neerzetten van constructies en andere activiteiten zijn hier zonder vergunning verboden. Deze zijn bij primaire wateren vijf meter breed, en bij overige wateren twee meter.
- Na beoordeling door Rijnland kan als gevolg van lokale omstandigheden (bijvoorbeeld loopzand of onstabiele waterbodems afgeweken worden van de in de legger weergegeven afmetingen.
- Het exacte wateroppervlak is ingemeten door Rijnland en vastgelegd in de Legger (<http://rijnland.esri.nl/legger/>).
- Op de website zijn ook de kernzone en beschermingszone aangegeven.

Stabiliteit van oevers

Door de zandige bodem is de stabiliteit van de oevers in de bollenstreek niet altijd vanzelfsprekend. Daarom is het verstandig niet direct langs de oever te baggeren maar een strook vrij te laten. Daarnaast profiteert de flora en fauna van deze plasberm. Als een sloot breder is dan benodigd voor

de waterafvoer kan worden gevraagd om een zogenaamde plasberm vast te stellen. Dit moet in de Legger worden vastgelegd. Een plasberm kan nuttig zijn voor de stabiliteit van de oever en voor aanwezige flora en fauna. Er dienen aanvullende afspraken worden gemaakt over het natuurvriendelijk beheer van de plasberm.

Onderhoudseisen

Over de onderhoudseisen geeft Rijnland de volgende informatie:

Dit wordt er van u verwacht. Bent u de onderhoudsplichtige voor een watergang, dan is het handig als u weet wat u moet doen. Op deze pagina vertellen we u er meer over.

Overtollige waterplanten verwijderen

De aanwezigheid van te veel waterplanten, bijvoorbeeld riet, belemmert de aan- en afvoer van water. Maar vanuit ecologisch oogpunt is het juist wél wenselijk dat er waterplanten in een watergang groeien. Zij dienen bijvoorbeeld als schuilplaats voor vissen en vogels.

Waar waterplanten geen belemmering vormen voor de aan- en afvoer van water, mag een gedeelte ervan blijven staan. Dit is afhankelijk van het type watergang (primair of overig) en de breedte van de watergang. In geen geval mag verlanding optreden (water wordt land).

Een voorbeeld van verlanding, waar water langzaam land wordt, is te zien in Fig. 2

Figuur 2. Verlanding van de watergang. Rijnland wil dit voorkomen.

Bron: rijnland.net/regels/onderhoud/onderhoudseisen)

Beplanting wel of niet toegestaan

In watergangen smaller dan 3 meter breed mogen geen waterplanten blijven staan. Deze watergangen moeten vrij worden gemaakt van waterplanten.

In watergangen die onder de categorie 'overige' vallen en die breder zijn dan 3 meter, mag aan elke zijde een tiende van de breedte van de watergang aan planten blijven staan. Dus in een 'overige watergang' van 7 meter breed mag aan beide kanten 70 centimeter blijven staan. Zie ook Tabel 1:

Tabel 1. Wel of geen beplanting toegestaan door Rijnland.

Wanneer wel en geen beplanting is toegestaan in watergang		
Breedte oppervlaktewater	Primaire oppervlaktewateren	Overige oppervlaktewateren
< 3 meter	niet toegestaan	niet toegestaan
3 tot 10 meter	niet toegestaan	aan elke zijde 1/10 van de breedte van het water

Wanneer wel en geen beplanting is toegestaan in watergang		
Breedte oppervlaktewater	Primaire oppervlaktewateren	Overige oppervlaktewateren
		toegestaan
>10 meter	aan elke zijde 1/20 van de breedte van het water toegestaan met een maximum van 2 meter	aan elke zijde 1/10 van de breedte van het water toegestaan

Enkele voorbeelden

Er volgen nu enkele voorbeelden om de bovenstaande tekst en uitleg wat duidelijker te maken.

Waterplanten beperkt toegestaan: de watergang op onderstaande afbeelding is ongeveer 9 meter breed. Omdat het een 'overige watergang' is, van meer dan 3 meter breed en er minder dan 0,9 meter riet staat, mag het blijven staan. Wanneer het riet is aangegroeid tot meer dan 0,9 meter moet het te veel aan begroeiing worden verwijderd (zie Fig.3).

Figuur 3. Een voorbeeld van juiste oeversbeschoeiing.

Bron: (rijnland.net/regels/onderhoud/onderhoudseisen)

Teveel aan waterplanten weghalen: de 'overige watergang' op onderstaande afbeelding is breder dan 3 meter. Er mag daarom in beperkte mate begroeiing blijven staan. Maar niet meer dan 10% van de breedte. Het teveel moet worden verwijderd.

Figuur 4. In dit geval is het riet te hoog.

Bron: rijnland.net/regels/onderhoud/onderhoudseisen

Figuur 5. Een slecht (links) en een goed beeld (rechts) van een smalle watergang.

Bron: rijnland.net/regels/onderhoud/onderhoudseisen)

Waterplanten niet toegestaan: de 'overige watergang' op onderstaande afbeelding is minder dan 3 meter breed. Er mag dus geen riet blijven staan.

Het schoonmaken van duikers

Een duiker verbindt twee watergangen met elkaar. Het is belangrijk dat duikers goed worden schoongehouden zodat het water voldoende kan blijven doorstromen. Alles wat er niet in thuishoort, moet worden verwijderd.

Het maaien en ophalen van ingetrapte/ingezakte waterkanten

Als waterkanten onvoldoende worden onderhouden kunnen ze inzakken. Dan komt er grond in de watergang terecht met verlanding tot gevolg. Om dit te voorkomen moeten waterkanten goed worden onderhouden. Het inzakken van waterkanten komt vaak voor in landelijk gebied. Vee drinkt en eet aan de waterkant en trapt zo de kanten in. Waterkanten kunnen ook vanzelf inzakken.

Overhangende begroeiing verwijderen

Overhangende takken en andere begroeiing kunnen de onderhoudswerkzaamheden aan een watergang belemmeren. De eigenaar van het perceel waar de begroeiing op staat, is verplicht deze te verwijderen (zie Fig.6.).

Figuur 6. Ongewenste overhangende takken

Bron:(rijnland.net/regels/onderhoud/onderhoudseisen)

Drijfvuil, kroos, ingevallen bladeren, gezonken voorwerpen, enzovoort

Alle voorwerpen die in het water liggen kunnen de doorstroming belemmeren en de waterberging verminderen. Wat niet in het water hoort, moet worden verwijderd

Drainagebuizen, duikers en hekken

Voor een goede doorstroming is het van belang het water bij drainagebuizen (buizen om overtollig water van een perceel mee af te voeren) voor duikers en ter hoogte van overhangende hekken goed schoon te houden. Waterplanten en vuil moeten daar worden weggehaald.

Figuur 7. een teveel aan waterplanten, hetgeen de doorstroming van de duiker belemmert.

Bron: (rijnland.net/regels/onderhoud/onderhoudseisen)

Voorbeelden uitgevoerd onderhoud

Overtollig riet

Figuur 8. goed / fout voorbeeld

Bron: rijnland.net/regels/onderhoud/onderhoudseisen

Dichtgegroeid met planten

Figuur 9. goed / fout voorbeeld

Bron: rijnland.net/regels/onderhoud/onderhoudseisen

Overhangende takken

Figuur 10 goed / fout voorbeeld
(rijnland.net/regels/onderhoud/onderhoudseisen)

Dichtgegroeid met planten

Figuur 11 goed / fout voorbeeld
(rijnland.net/regels/onderhoud/onderhoudseisen)

Schouw

Van de site van Rijnland: *Eén of twee keer per jaar controleren we of de watergangen en hun oevers voldoende zijn onderhouden. Wanneer we dat precies doen, staat in de schouwkalender die u rechts op deze pagina kunt downloaden.*

Wanneer wordt geschouwd?

Van de site van Rijnland: *Het grootste deel van ons gebied schouwen we in het najaar en een klein gedeelte in de zomer. Op de schouwkalenderkaart die u rechts op deze pagina kunt downloaden is te zien wanneer er in uw regio wordt geschouwd. Een completer overzicht, met polders en data, kunt u vinden in de schouwkalender.*

Aankondiging

Van de site van Rijnland: *De schouw wordt tenminste twee weken voor aanvang bekendgemaakt via een advertentie in de huis-aan-huisbladen. Ook rechts op deze pagina kunt u deze aankondigingen terugvinden. Ook buiten de schouwperioden moeten de watergangen en taluds in goede staat verkeren. Toezichthouders van Rijnland kunnen de onderhoudsplichtigen hier ieder moment van het jaar op aanspreken.*

Bijlage 3

Opmerkingen van agrariërs in de interviews.

Niet alleen huis aan huis bladen op de hoogte stellen
Brief bij veranderingen in wetgeving/ regels
Duidelijkheid in de wetgeving en waarom
Iemand langs sturen die ons op de hoogte houdt van de wetgeving
Niet zonder toestemming het land betreden
Rijnland vaker naar avond voor spuitlicentie
Specifieke bedrijfssituatie
Te algemeen schrijven
Te ambtelijk
Betreft sloten baggeren slechte communicatie
Complex en teveel
Duidelijkheid in de wetgeving en waarom
Meer begrip/ belangstelling
Meer communicatie
Meer communicatie, beknopt naslagwerk wetgeving
Meer discussie i.p.v. direct op de regels te wijzen
Meer persoonlijke communicatie
Meer schriftelijke communicatie
Na wijzigingen per sector totaaloverzicht krijgen
Geen onaangekondigde bezoeken
Regels moeilijk te vertalen naar eigen bedrijf
Schoonmaken van sloot via mail aangeven i.p.v. huis aan huis bladen
Specifieke post, gericht op één Agrariër

Bijlage 4

Overzicht Interviews externe deskundigen

Externe deskundigen:

- Stefanie de Kool, communicatiedeskundige en projectleider PPO Lisse);
- Wilma Windhorst, teeltadviseur Agropoli;
- Wilco Dorresteyn, teeltadviseur DLV Plant;
- Linda Brouwer, adviseur PPP-Agro Advies;
- Peter van Arkel, secretaris LTO Noord).
- Inka Vogelaar (Communicatie adviseur Hoogheemraadschap van Delfland).

Stefanie Kool

PPO Lisse

1. Waarover adviseert u agrariërs?

PPO adviseert agrariërs voornamelijk over de resultaten van het door PPO uitgevoerde onderzoek. Voor PPO bloembollen en boomkwekerijgewassen gaat het dan om onderzoek voor of in relatie tot de bloembollen- en boomkwekerijsectoren. Dit onderzoek omvat zowel de teelt van de gewassen (teelt, gewasbescherming, bemesting, etc), de algehele bedrijfsvoering (economische of ketenvraagstukken) of andere aspecten die van belang zijn voor de sectoren zoals bijvoorbeeld emissieproblematiek.

2. Welke communicatiemiddelen gebruikt u hiervoor, en welke zijn volgens u het meest efficiënt?

Eigen open dagen (kennisdagen PPO), bijeenkomsten/open dagen van sectororganisaties of bedrijven (bijv open dagen van gewasbeschermingsmiddelenleveranciers), lezingen, diagnostiek service (voor plantenziektekundige vragen/ problemen), studieclubs, vakbladartikelen, elektronische nieuwsbrief CNB, PPO / WUR website of andere websites.

Meest effectief zijn waarschijnlijk de kleinschalige bijeenkomsten met veel één op één contact (open dagen PPO en studieclubbijeenkomsten).

3. Wanneer u agrariërs adviseert, adviseert u hen dan ook over de wet- en regelgeving (met betrekking tot mest en afvalstoffen)?

Advisering over wet- en regelgeving is niet primair onze rol, maar vindt soms wel plaats in samenhang met bespreking van onderzoeksresultaten die mogelijkheden bieden om aan de wet en regelgeving te voldoen.

4. Heeft u het gevoel dat agrariërs voldoende en correcte kennis hebben over de wet- en regelgeving (met betrekking tot mest en afvalstoffen) die op hun van toepassing is?

Nee, ik denk niet dat altijd alles goed bekend is.

5. Wat vindt u van de communicatie van Rijnland momenteel?

Ik denk dat er een positieve verandering gaande is met een aantal praktijkprojecten, maar toch is de communicatie naar de grote groep nog te beperkt. Ik krijg de indruk dat medewerkers van Rijnland

niet graag voor een groep telers / boeren staan. Ik denk dat HHNK (hoogheemraadschap in NH) meer open communiceert en meer aanwezig is op open dagen in de sectoren dan Rijnland.

6. Waar haalt u de informatie vandaan die u gebruikt om de agrariërs te adviseren?

Uit eigen onderzoek. (eventueel aanvullende info uit wetteksten of resultaten van andere bedrijven/organisaties).

7. Welke tips heeft u voor Rijnland wat betreft informatievoorziening richting agrariërs?

Het zou goed zijn als Rijnland meer zou communiceren over de waterkwaliteit en problemen die ze aantreffen op bedrijven en oplossingen daarvoor. Goede communicatiemiddelen daarvoor zijn de vakbladen en bijeenkomsten van bijvoorbeeld de KAVB.

Eventueel met verwijzing naar eigen website voor meer info.

Wilma Windhorst

Agropoli

1. Waarover adviseert u agrariërs?

Over gewasbescherming, bodem en bemesting, teelt technische zaken, en over regelgeving die direct de praktische bedrijfsvoering van onze klanten raakt. Dus niet over belastingen e.d., wel over regels m.b.t gewasbescherming, bodem en bemesting.

2. Welke communicatiemiddelen gebruikt u hiervoor, en welke zijn volgens u het meest efficiënt?

Bedrijfsbezoek ter plekke, telefoon, email, internet, nieuwsbrieven, cursussen.

De meest efficiënte methode verschilt per onderwerp: van ziektebeelden is het beter ze op de kwekerij te laten zien omdat dat eerder onthouden wordt.

Voor regelgeving zijn een gesprek, mail, nieuwsbrief of cursus geschikt. E.e.a. hangt ook af van de klant: er zijn mensen die slecht lezen maar wel alles onthouden wat je vertelt. Als we dit weten van een klant passen we daar onze werkwijze op aan.

3. Wanneer u agrariërs adviseert, adviseert u hen dan ook over de wet- en regelgeving (met betrekking tot mest en afvalstoffen)?

Ja, voor zover er een directe link is met het technische vakgebied waarmee wij ons bezig houden. Dus over afvalstromen van gewasbescherming en/of bemesting hebben we het wel, niet over ander afval.

4. Heeft u het gevoel dat agrariërs voldoende en correcte kennis hebben over de wet- en regelgeving (met betrekking tot mest en afvalstoffen) die op hun van toepassing is?

Niet altijd. Soms wordt regelgeving ingevoerd en slecht gecommuniceerd, zodat ze niet alles weten. Soms zijn vergunningen afgegeven waarop nooit meer is gecontroleerd. Van vergunningen die 10 jaar in een la liggen weet men meestal de onhoudbare ins en outs niet meer.

5. Wat vindt u van de communicatie van Rijnland momenteel?

Prima. Problemen die we signaleren worden serieus meegewogen in de besluitvorming. De inzet om draagvlak te creëren is erg groot, en dat merken zowel de adviseurs als de telers.

6. Waar haalt u de informatie vandaan die u gebruikt om de agrariërs te adviseren?

Van de website, uit overleg met Rijnland als het gaat om specifieke situaties bij kwekers, of uit door de medewerkers van Rijnland aangereikte informatie.

7. Welke tips heeft u voor Rijnland wat betreft informatievoorziening richting agrariërs?

Rijnland dient zich te realiseren dat er voor kwekers een drempel is om rechtstreeks met hun organisatie in contact te treden. Heel vaak zitten wij er als adviseurs tussen: dan bellen de kwekers naar ons en gaan wij zaken uitzoeken bij Rijnland of betrekken wij Rijnland op een gegeven moment erbij. Zorg ervoor dat voorlichtingsmateriaal over nieuwe regelgeving zoals het Activiteitenbesluit niet in al te ambtelijke taal is geschreven zodat de spelregels mensen meteen duidelijk zijn. Wij hebben veel klanten die slecht lezen of al afhaken bij een volle pagina tekst, dus zet het puntsgewijs op papier zodat het duidelijk is. Laat Kring Boskoop de avonden waar voorlichting over de regelgeving wordt gegeven organiseren: de drempel om naar een avond van de Kring te gaan is lager dan bezoek aan een avond die door Rijnland wordt georganiseerd. Wel zouden de praktische mensen van Rijnland daar de lezing kunnen houden om het nieuwe beleid uit te leggen en te verduidelijken. Draagvlak en dialoog zijn daarbij belangrijk. Internet is voor een bepaalde groep kwekers een prima medium voor informatievoorziening, maar voor een grote groep nog niet helaas. Als er alleen naar een website wordt verwezen is de praktijk dat wij dat als adviseurs terug zoeken en voor kwekers opzoeken, een grote groep gaat er niet zelf mee aan de slag. De website mag dus nooit de enige bron zijn van bepaalde informatie, ook een papieren boodschap is nodig.

We hebben wat minder goede ervaringen als bijv. nieuwe mensen van Handhaving op pad worden gestuurd: die geven soms foute antwoorden of zetten mensen bij vragen op het verkeerde been. Laat deze mensen eerst meelopen met ervaren controleurs voor je ze los laat, en druk ze op het hart dat ze, bij vragen waar ze geen raad mee weten, terug koppelen met ervaren mensen.

Wilco Dorrestein

DLV Plant

1. Waarover adviseert u agrariërs?

Wij adviseren boomkwekers en andere telers over teelt en bedrijfsvoering. Zie voor meer uitleg www.dlvplant.nl. Ik ben specifiek boomkwekerijadviseur en projectleider binnen het project Slootgerichte aanpak van Rijnland.

2. Welke communicatiemiddelen gebruikt u hiervoor, en welke zijn volgens u het meest efficiënt?

Mondeling advies/ bedrijfsbezoeken. Wij geven advies op maat. Praktisch advies dat aansluit bij de bedrijfsvoering.

3. Wanneer u agrariërs adviseert, adviseert u hen dan ook over de wet- en regelgeving (met betrekking tot mest en afvalstoffen)?

Ja, specifiek en uitgebreid als de ondernemer daarom vraagt, maar ook nemen we dit onderwerp mee bij de normale bedrijfsbezoeken.

4. Heeft u het gevoel dat agrariërs voldoende en correcte kennis hebben over de wet- en regelgeving (met betrekking tot mest en afvalstoffen) die op hun van toepassing is?

Nee, een ondernemer moet van zeer veel zaken op de hoogte zijn. Dat is bijna niet te doen. Daarbij is wet- en regelgeving voor de ondernemer ook niet het meest boeiende onderwerp. Verder bestaat de aangeboden informatie veelal uit wetteksten die niet concreet en onvoldoende praktisch voor de ondernemer zijn. Dit kan worden verbeterd door een praktische vertaalslag te maken voor de ondernemer wat hij in zijn situatie wel of niet moet doen. Dergelijke adviezen geven wij wel.

5. Wat vindt u van de communicatie van Rijnland momenteel?

Welke communicatie? Als ik iets wil weten dan bel ik Rijnland. Brieven die naar kwekers worden gestuurd zijn ambtelijke wetteksten.

6. Waar haalt u de informatie vandaan die u gebruikt om de agrariërs te adviseren?

Ik neem aan dat hier bedoeld wordt: informatie mbt tot wet en regelgeving? Als ik iets wil weten dan bel ik naar Rijnland.

7. Welke tips heeft u voor Rijnland wat betreft informatievoorziening richting agrariërs?

Het is belangrijk dat informatie kort en krachtig is en vooral praktisch. Daar zit een spanningsveld met ambtelijke wetteksten. Deze zijn lang en moeilijk te begrijpen. Een kweker wil concreet weten wat hij met doen, hoe en waarom. Een tip is daarom om een organisatie als DLV mee te laten denken over de communicatie. Zij kennen de doelgroep en kunnen helpen met een praktische vertaalslag van regelgeving naar praktijk advies.

Linda Brouwer

PPP Agro Advies

1. Waarover adviseert u agrariërs?

In principe over alles wat hen bezighoudt (behalve bouwadvies), zoals wet- en regelgeving, voeding, bemesting, strategische vraagstukken en bedrijfseconomie (zie ook onze website www.ppp-agro.nl)

2. Welke communicatiemiddelen gebruikt u hiervoor, en welke zijn volgens u het meest efficiënt?

Bedrijfsbezoeken, studiegroepen, e-mail, rapportages, website, nieuwsberichten, twitter

3. Wanneer u agrariërs adviseert, adviseert u hen dan ook over de wet- en regelgeving (met betrekking tot mest en afvalstoffen)?

Ja.

4. Heeft u het gevoel dat agrariërs voldoende en correcte kennis hebben over de wet- en regelgeving (met betrekking tot mest en afvalstoffen) die op hun van toepassing is?

Grotendeels wel.

5. Wat vindt u van de communicatie van Rijnland momenteel?

Goed

6. Waar haalt u de informatie vandaan die u gebruikt om de agrariërs te adviseren?

Component Agro, ervaringen 'onderweg', onderzoek

7. Welke tips heeft u voor Rijnland wat betreft informatievoorziening richting agrariërs?

Realiseer van tevoren welke verandering in de waterhuishouding veel invloed heeft op de bedrijfsvoering in bepaalde polders en ga met hen persoonlijk in overleg.

En betrek de juiste adviseurs als jullie weer een onderzoek willen uitvoeren met agrariërs!!

(net als in Veenweideproject)

Peter van Arkel

LTO Noord

1. Waarover adviseert u agrariërs?

LTO Noord adviseert haar leden over uiteenlopende onderwerpen, zoals ruimtelijke ordening, watervraagstukken, flora en fauna (overlast door ganzen, damherten, onkruiden enz) natura 2000, aanleg van leidingen, enz. enz.

2. Welke communicatiemiddelen gebruikt u hiervoor, en welke zijn volgens u het meest efficiënt?

LTO geeft wekelijks een verenigingsbal uit. Uiteraard zijn wij actief op de sociale media en heeft LTO een uitgebreide website. Ga naar www.ltonoord.nl.

Bovendien communiceren wij via de mail met bestuurders en in sommige gevallen ook direct met de leden en organiseert LTO ledenbijeenkomsten. Welke het meest effectief is, is afhankelijk van het dossier en de urgentie. In het algemeen wordt het blad 'Nieuwe Oogst' erg goed gewaardeerd.

3. Wanneer u agrariërs adviseert, adviseert u hen dan ook over de wet- en regelgeving (met betrekking tot mest en afvalstoffen)?

LTO Noord is niet een organisatie die uit juristen bestaat. Indien noodzakelijk vragen wij om advies bij een van onze juristen. In het geval van dit specifieke voorbeeld lijkt me dat voor de hand liggend.

4. Heeft u het gevoel dat agrariërs voldoende en correcte kennis hebben over de wet- en regelgeving (met betrekking tot mest en afvalstoffen) die op hun van toepassing is?

Zoals bij iedere beroepsgroep zij er altijd wel een paar te vinden die zich in het onderwerp vastbijten. Maar hier ligt ook een taak voor de overheid om er voor te zorgen dat de boeren over voldoende en juiste informatie beschikken.

5. Wat vindt u van de communicatie van Rijnland momenteel?

LTO Noord onderhoudt prima contacten met Rijnland en vice versa. In het algemeen wordt voldoende moeite gedaan om de boeren te informeren over gebiedsprocessen, peilbesluiten enz. Wij hebben niet de indruk dat het bestuur van Rijnland het op dit af laat weten.

Bovendien zijn er goede persoonlijke relaties tussen LTO en bestuurders van Rijnland, wordt ambtelijk deelgenomen aan het overleg van de fractie Agrarisch en andere Bedrijven en vindt ieder jaar een overleg plaats tussen LTO bestuurders uit het werkgebied van Rijnland en de betreffende hoogheemraad.

Bovendien vindt regelmatig ambtelijk overleg over uiteenlopende onderwerpen plaats.

6. Waar haalt u de informatie vandaan die u gebruikt om de agrariërs te adviseren?

Lastige vraag. Uit vergaderstukken, het LTO netwerk, reacties van individuele leden enz.

7. Welke tips heeft u voor Rijnland wat betreft informatievoorziening richting agrariërs?

LTO heeft binnen Rijnland een ambtelijke aanspreekpunt. Dat moeten ze vooral zo houden.

Inka Vogelaar

Hoogheemraadschap van Delfland

1 a. Welke communicatiemiddelen zijn er de afgelopen twee jaar ingezet vanuit Delfland naar de agrariërs met betrekking tot wet- en regelgeving?

Nee er zijn geen communicatiemiddelen ingezet voor het informeren van agrariërs over wet- en regelgeving

1 b. In welke getalen zijn er communicatieve middelen ingezet? En om welke middelen gaat dit dan?

- Advertentie voor bijeenkomst met agrariërs over tarieven
- Bijeenkomst agrariërs over tarieven
- Nieuws-/Persberichten in media gericht op agrariërs
- Digitale nieuwsbrief Delfland
- Communicatie rond specifieke projecten (Aquarius) gaat meer via persoonlijk contact of belangengroepen

2 a. Wanneer is er voor het laatst onderzoek gedaan naar de efficiëntie van de communicatie vanuit Delfland naar de agrariërs, en welke resultaten kwamen hier uit voort?

In 2011 heeft Delfland een reputatieonderzoek gehouden. Belangrijkste conclusies:

Het beeld dat agrariërs hebben van het werk van Delfland wijkt in negatieve af van andere stakeholders. Ze zijn minder positief over de veiligheid van de dijken en de bescherming tegen wateroverlast. Wel is het water in sloten en vaarten volgens deze doelgroep schoon. Het zuiveren

van afvalwater is een minder bekende taak bij deze doelgroep.

De behoefte aan informatie over het werk van Delfland is ook kleiner dan bij andere doelgroepen. Deze doelgroep zoekt niet vaak naar informatie over Delfland. Vaak vinden ze ook niet wat ze zoeken.

Agrariërs zijn van alle stakeholders het minst positief over de communicatie van Delfland. De informatie die het waterschap geeft sluit vaak niet aan bij de behoefte. Onderwerpen waar agrariërs over geïnformeerd willen worden zijn:

- tarieven
- groen/blauwe diensten
- beheer en onderhoud
- peilbesluiten

2 b. Welke onderzoeksmethoden werden daarvoor ingezet?

Agrariërs zijn benaderd voor het invullen van een enquête. Het gebied van Delfland telt ongeveer 200 agrariërs. Aan het onderzoek hebben 51 respondenten meegedaan.

3. Welke communicatiemiddelen waren ooit in gebruik maar zijn tegenwoordig niet meer geschikt?

Delflands Peil, relatiemagazine

Informatiepagina's in huis-aan-huisbladen

Advertenties met officiële bekendmakingen

4 a. Zijn er plannen om in de toekomst van de huidige communicatiemiddelen af te stappen, en deze door andere te vervangen?

Nee.

4 b. Zo ja, welke middelen zijn dit dan?

Zie antwoord bij 4.a.